

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בני בני כשתילי זיתים סביב לשלחנם,
הכמים ונכונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת ויצא

אותיות א • ד

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני ב-300 שנה בתקופת ה'אור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה"

לשיתופיות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר השבוע 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבריו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המטייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעניק בדבריו רבנו ולבארם כראוי עד הוכן שמשנת ידנו, אולם דבריו רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעונו, ובדאי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים וחי' שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דבריו חז"ל או רבותינו הקדושים, בדאי לא על רבינו הקדוש ז"ע ויהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהא לסי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דבריו, ובנו, אא ממנו שמיציאם לדינו כבדי שנוכל לתקנם ולשלכם במהרהודות הבאות, ובוה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים, וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשֶׁת וַיֵּצֵא

א

בְּעֹנֶתָהּ, פָּדִי לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב אֲבִינוּ
בְּצִנְעָה. מִשָּׁל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שָׂבֵא
אֲצִלוֹ לַפְּרָקִים, אָמַר הַמֶּלֶךְ, כִּבּוֹ
הַפְּנִסִים, שְׁאֵנִי רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבֵי
בְּצִנְעָה. כִּךְ הַשְׁקִיעַ תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְכוֹ, עכ"ל.

מֶדְרֵשׁ יִלְקוּט (שמעוני ויצא רמז קיז),
'וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם' (בראשית כח, יא),
בְּקֵשׁ לַעֲבֹר, וְנַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּתֹל
לְפָנָיו. וְרַבֵּנּוּ אָמְרִי, 'כִּי בֵּא הַשָּׁמֶשׁ'
(שם), כִּבְּהַּ הַשָּׁמֶשׁ, מִלְּמַד שֶׁהַשְׁקִיעַ
תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא הַחֲמָה שְׁלֹא

מֵאֲמָרֵם ז"ל
'וַיִּפְגַּע'
בַּמָּקוֹם'
בְּקֵשׁ לַעֲבֹר
נַעֲשֶׂה כְּתֹל
לְפָנָיו וְכוֹ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

א

יעקב אבינו חיזק יסודות העולם, ובלילתו נרמזו הגלות והגאולה

שְׁלֹא בְּעֹנֶתָהּ - לפני הזמן שהיתה ראויה
לשקוע, והיינו בעוד היום גדול, כדי
שיתעכב יעקב וילון שם, פָּדִי שיוכל לְדַבֵּר
עִם יַעֲקֹב אֲבִינוּ שֶׁם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, שהוא
מקום קדוש ומוכן להשראת רוח הקודש,
בְּצִנְעָה - בחלום, בעת שינתו בלילה. מִשָּׁל
למה הדבר דומה, לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שָׂבֵא
אֲצִלוֹ לַפְּרָקִים - שהאוהב מבקר אצל
המלך מזמן לזמן, אָמַר הַמֶּלֶךְ לַעֲבֹדִיו,
כִּבּוֹ אֶת הַפְּנִסִים - הנרות המאירים את
הארמון, לפי שְׁאֵנִי רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבֵי
בְּצִנְעָה - שלא יראו באי הארמון שאני
מדבר עמו, כִּךְ הַשְׁקִיעַ תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְכוֹ חֲמָה שְׁלֹא בְּעֹנֶתָהּ, כדי לדבר עִם
יעקב בצניעא, עכ"ל.

דקדוקים בדברי הילקוט בענין לינת יעקב בהר המורייה
כתוב במֶדְרֵשׁ יִלְקוּט (שמעוני ויצא רמז
קיז)^א, על הפסוק (בראשית כח, יא)^ב 'וַיִּפְגַּע
בַּמָּקוֹם' - כשברח יעקב מפני עשו והלך
לחרון אל לבן אחי רבקה אמו, הגיע אל
ה'מקום הידוע', שהוא הר המורייה,
ודרשו^ג, שֶׁבְּקֵשׁ יַעֲקֹב אֲבִינוּ לַעֲבֹר מֵהַר
הַמּוֹרִיָּה, ולא להתעכב וללון שם, וְנַעֲשֶׂה
כֹּל הָעוֹלָם כֹּלּוֹ כְּמוֹ כְּתֹל לְפָנָיו - כקיר
המונעו מלעבור משם. וְרַבֵּנּוּ אָמְרִי -
חכמים דרשו את המשך הפסוק (שם) 'וַיִּלֵּן
שָׁם כִּי בֵּא הַשָּׁמֶשׁ', כאילו כתוב שהקב"ה
'כִּבְּהַּ' הַשָּׁמֶשׁ, וזה מִלְּמַד שֶׁהַשְׁקִיעַ
תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַחֲמָה - השמש

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

הביא שבגור הקודש ביאר, שכל העולם נעשה ככותל
לפניו והרי זה כאילו 'פגע' בכותל, והכוונה שאז
שקעה חמה שלא בעונתה, ובא לפניו עמוד חשך
וערפל ככותל. ד. לפנינו בילקוט, 'כיבה
השמש'. וביפה תאר השלם (שם) ביאר, שנחשב כאילו
יעקב כיבה השמש אחר שבעבורו שקע נאמנם

א. וכן הוא בבראשית רבה (סח, י). ב. לשון
הפסוק, 'וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֵּן שָׁם כִּי בֵּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח
מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִנְּאֻשָּׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא'.
ג. בפירוש מהר"ו (ב"ר שם) ביאר, לפי שלא הזכיר
שם המקום, על כן דורש שכל העולם נעשה ככותל
לפניו ולא יוכל לעבור, על כן 'וילן שם'. ובעץ יוסף

לְמִשְׁלַל דְּקָאמֶר, מִשְׁלַל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וְכו'.

וּלְתַרְיָן עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, נִקְדִּים מֵאִי דְאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פֶּרֶק ל"ה, 'וַיִּקַּח אֶת הָאֲבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאשֵׁתוֹ' (שם כח, יח), מִה עָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, נָטָה רֶגֶל יְמִינוֹ וְטָבַע אֶת

יְשׁ לְדִקְדָּק, מֵאִי אֲכַפֵּת לִיה לְהַעֲלוֹם שְׁיַעֲבֹר יַעֲקֹב אוֹ לָאו, עַד שְׁנַעֲשֶׂה כְּתֹל לְפָנָיו. וְעוֹד, לָמָּה לֹא הִפִּיל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַרְדֵּמָה עָלָיו אֶפְלוּ בַּיּוֹם, כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה לְאַבְרָהָם, דְּכְתִיב (שם טו, יב) 'וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אֲבָרָם' וְכו'. וְלָמָּה דּוֹקָא הַצֶּרֶף לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּצִנְעָא. וְמַה צֶּרֶף

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

מִשְׁלַל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וְכו' - מִה מוֹסִיף הַמֶּשֶׁל בִּיאור בְּטַעַם שְׂרַצָּה הַקְב"ה לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּלִילָה^ה. שְׁמִלְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ נִרְאָה שְׁדוּקָא אֲצִל מֶלֶךְ מְצִינוֹ שְׁמַדְבֵּר בְּצִנְעָא, וְלֹא אֲצִל כָּל אָדָם^ט, וְקִשָּׁה, שֶׁהוֹאִיל וְהוּא עֲנִין שֶׁל אַהֲבָה לְחִבּוּר, שְׁמַדְבֵּר עִמּוֹ בְּאוֹפֵן שְׁשׁוּם אָדָם לֹא יִפְרִיעֵהוּ וְכוּצ"ב, הִרִי מְצוּי כֵּן אֲצִל כָּל אָדָם שְׁעוֹשֶׂה כֵּן עִם אוֹהֲבוֹ כְּשֶׁרוּצָה לְהִרְאוֹת יְדִידוֹת וְאַהֲבָה יִתִּירָה אֵלָיו.

יסודות הארץ נתחזקו והושלמו כשבא יעקב להר המוריה וְתַרְיָן עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן - מִתְחִילָה נִתְרַן אֶת הַקוּשִׁיא הָרִאשׁוֹנָה, לָמָּה הַקְפִּיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר יַעֲקֹב אֲבִינוֹ מִהַר הַמּוֹרִיָּה [וְאַחֲרֵי מִכֵּן נִתְרַן אֶת שְׂאֵר הַקוּשִׁיּוֹת], וְנִקְדִּים לְהַבִּיא מֵאִי דְאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פֶּרֶק ל"ה, 'וַיִּקַּח אֶת הָאֲבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאשֵׁתוֹ' (בראשית כח, יח), מִה עָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הָאֲבֶן שְׁשֵׁם יַעֲקֹב מִרְאשׁוֹתָיו, נָטָה - הִיטָה [כְּבִיכּוֹל] אֶת רֶגֶל יְמִינוֹ וְטָבַע -

יֶשׁ לְדִקְדָּק וְלַהֲקִשׁוֹת בְּדַבְרֵי הִילְקוּט, מֵאִי אֲכַפֵּת לִיה לְהַעֲלוֹם שְׁיַעֲבֹר - אִם יַעֲבֹר יַעֲקֹב וְלֹא יִתְעַכֵּב בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, אוֹ לָאו - שֶׁלֹּא יַעֲבֹר אֲלֵא יִתְעַכֵּב שָׁם, עַד כְּדֵי כֵךְ שְׁנַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּמִין כְּתֹל לְפָנָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹכֵל לַעֲבֹר מִשָּׁם.

וְעוֹד קִשָּׁה עַל דְּרַשְׁתָּ רַבָּנִן, לָמָּה הוֹצִירָה הַקְב"ה שְׁיַעֲקֹב יִלּוֹן שָׁם דּוֹקָא בְּלִילָה כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלָמָּה לֹא הִפִּיל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַרְדֵּמָה - שִׁנָּה עֲמוּקָה עָלָיו אֶפְלוּ בַּיּוֹם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְהַר הַמּוֹרִיָּה, כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה לְאַבְרָהָם כְּשֶׁנִּגְלָה אֵלָיו בְּבִרְיַת בֵּין הַבְּתָרִים, דְּכְתִיב (בראשית טו, יב) 'וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אֲבָרָם' וְכו', שֶׁלִּפְנֵי שֶׁשְׁקָעָה הַחֲמָה, נִגְלָה עָלָיו הַקְב"ה^ה.

וְעוֹד קִשָּׁה, לָמָּה דּוֹקָא הַצֶּרֶף הַקְב"ה לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּצִנְעָא - בְּחִלּוֹם הַלִּילָה דּוּקָא, וּבִשְׁבִיל כֵךְ הַשְׁקִיעַ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ קוֹדֵם זְמַנָּה, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּהִקִּין וּבִנְגִלָה^ה. וְעוֹד קִשָּׁה, מִה צֶּרֶף לְמִשְׁלַל דְּקָאמֶר הַמְדַרְשׁ

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

הַשֶּׁלֶם (כ"ר שם), עֵיין שָׁם מִה שְׁתִּירָן. וְרֵאָה בְּעֵין הַחַיִּים (לְרַבִּי חַיִּים אַבּוּלְעַפְיָא זְצ"ל, פְּרַשְׁתָּ וַיְצַא), שְׁדֵן בְּדַבְרֵי הַמְדַרְשׁ וְהִפְיָה תוֹאֵר. ח. רֵאָה בִּפְיָה תוֹאֵר הַשֶּׁלֶם (שָׁם) שְׁבִיאָר כּוֹנֵנָה הַמֶּשֶׁל, לְפִי דְרָכּוֹ בְּדַבְרֵי הַמְדַרְשׁ. ט. שֶׁאִם לֹא כֵן, הָיָה דִי לְהַבִּיא מִשְׁלַל מִהַתְנַהֲגוֹת כָּל אָדָם עִם אוֹהֲבוֹ, וְכִדְרָךְ חוּז"ל לְהַבִּיא מִשְׁלַל מִמֶּדֶת בִּשְׁרֵי דָם, וְלֹא דּוּקָא מִמֶּלֶךְ. י. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיִּשְׁפֹּם יַעֲקֹב בְּכֶקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֲבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאשֵׁתוֹ וַיִּשֶׁם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצֶק שֶׁמֶן עַל רִאשָׁה'.

מִלְשׁוֹן הִילְקוּט מְבֹאֵר שֶׁהַקְב"ה כִּיבָה הַשֶּׁמֶשׁ. וְדִרְשׁוּ כֵן מִשָּׁם שֶׁלֹּא הָיָה הַכְּתוּב צֶרֶף לְכַתּוּב שְׁבֵא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא מוֹבֵן מִמָּה שְׁכַתּוּב 'וַיִּלֵּן שָׁם'. וְעוֹד, שֶׁהִיא צֶרֶף לְכַתּוּב 'וַיּוּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּלֵּן שָׁם'. ח. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אֲבָרָם וְהָנָה אִימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֵת עָלָיו'. ו. שֶׁהִיא כְּתוּב שָׁם 'וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹא', וְהִינּוּ שְׁעוֹד לֹא שְׁקָעָה הַחֲמָה רַק הָיָה בּוֹזֵם הַסּוּמוֹךְ לְשִׁקִּיעָתָהּ, וְכֵן מְבֹאֵר בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן שָׁם, וְכֵן בְּדַבְרֵי רַש"י (שָׁם טו, יז ד"ה וְהָנָה). ז. וְכֵן קִשָּׁה בִּפְיָה תוֹאֵר

וְלָכֵן הָיָה מִקְפִּיד הָעוֹלָם שְׁלֹא יַעֲבֹר, כְּדִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְחַזְּקוּ יְסוּדוֹתָיו. וְנַעֲשֶׂה כְּתֹל לִפְנֵינוּ, לְרַמֵּז לוֹ שָׂאֵם לֹא יִתְעַכֵּב וְיַעֲשֶׂה הַיְסוּדוֹת, הָעוֹלָם בְּטֹל, וְאֵין עוֹד דְּרָךְ לַעֲבֹר, לְפִי שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹד עוֹלָם.

אִמָּנָם אִי קִשְׂיָא הָא קִשְׂיָא, דְּלָמָּה דְּוָקָא בְּשַׁעָה זֹו הַקְפִּיד הָעוֹלָם שֶׁיַּעֲשֶׂה יְסוּדוֹתָיו. וְעוֹד, שְׁנֵרָאָה שָׂאֵם לֹא הָיָה מִתְעַכֵּב שָׁם

הָאֵבֶן עַד עֲמָקֵי תְהוֹמוֹת, וְעָשָׂה אוֹתָהּ סְנִיף לְאָרֶץ, כְּאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה סְנִיף לְכַפָּה. לְפִיכָךְ נִקְרָאת אֵבֶן שְׁתִּיָּה, שְׁמִשְׁם הוּא טְבוּר הָאָרֶץ, וּמִשְׁם נִמְתַּחַת כָּל הָאָרֶץ, וְעַלֶּיהָ הֵיכַל ה' עוֹמֵד, שְׁנֵאָמַר (שם פסוק כב) 'וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים' וְכו', עכ"ל.

נִרְאָה מִכָּאן, שֶׁעֲדִין לֹא נִבְרָאוּ יְסוּדוֹת הָעוֹלָם עַד הַשְּׁתָּא,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

לִפְנֵינוּ, לְרַמֵּז לָּא שָׂאֵם לֹא יִתְעַכֵּב שָׁם וְיַעֲשֶׂה הַיְסוּדוֹת עַל יְדֵי הָאֵבֶן שִׁישִׁים מְרֹאשׁוֹתֵינוּ, הָעוֹלָם בְּטֹל - שִׁיתְמוּטֵט מַחֲמַת שְׁאִין לוֹ יְסוּדוֹת, וְאֵין עוֹד דְּרָךְ לַעֲבֹר, לְפִי שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹד עוֹלָם.

אַחֲרֵי הוֹלֵדֶת ה"ב שְׁבִטִים לֹא הָיָה הָעוֹלָם יְכוֹל לְהִתְיַסֵּד אִמָּנָם לְאַחַר שְׁבִיִּיאֲרָנוּ שְׁמָה שֶׁהָעוֹלָם עֵיכָב אֶת יַעֲקֹב מִלְּעִבּוֹר הָיָה כְּדִי שִׁיתְחַזְּקוּ יְסוּדוֹתָיו, אִי קִשְׂיָא הָא קִשְׂיָא - אִם בָּאֲנוּ לְהַקְשׁוֹת בְּדַבְרֵי הִילְקוּט, כֵּךְ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, דְּלָמָּה דְּוָקָא בְּשַׁעָה זֹו שֶׁהִגִּיעַ יַעֲקֹב לְהַר הַמּוֹרִיָּה בְּדַרְכּוֹ לִילֵךְ לְחָרָן, הַקְפִּיד הָעוֹלָם שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ יַעֲקֹב עֲכָשִׁיו אֶת יְסוּדוֹתָיו - עַל יְדֵי שִׁינִיחַ הָאֵבֶן מְרֹאשׁוֹתָיו, וְיִטְבִּיעֵנוּ הַקְב"ה לְעוֹמֵק הַתְּהוֹם. וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף וּלְחַזֵּק קוּשִׁיתֵינוּ, שְׁנֵרָאָה שֶׁלֹּכֵן הָיָה נֶצֶר שִׁיעֲשֶׂה עֵתָה אֶת הַיְסוּדוֹת, מִפְּנֵי שָׂאֵם יַעֲקֹב לֹא הָיָה מִתְעַכֵּב שָׁם אֲזִי בִּיצִיאָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁהִלֵךְ לְבִיתוֹ שֶׁל לָבֵן לַעֲשׂוֹת כֵּן,

הַטְבִּיעַ בְּרַגְלוֹ אֶת הָאֵבֶן עַד עֲמָקֵי תְהוֹמוֹת - עוֹמֵק הַתְּהוֹם, וְעָשָׂה אוֹתָהּ - אֶת הָאֵבֶן, סְנִיף - חִיבוּר לְאָרֶץ כְּדִי לְחַזְּקָהּ, כְּאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה סְנִיף לְכַפָּה - כְּמוֹ חִיבוּר שֶׁל עֵץ אוֹ אֵבֶן, שְׁעוֹשֶׂה אָדָם לְתַקְרָתוֹ [הַעֲשׂוּיָה כְּמִין קֶשֶׁת]^א כְּדִי לְחַזְּקָהּ. לְפִיכָךְ נִקְרָאת אֵבֶן זֹו 'אֵבֶן שְׁתִּיָּה' - אֵבֶן הַיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם^ב, לְפִי שְׁמִשְׁם - מֵאֵבֶן זֹאת, הוּא טְבוּר - אֲמַצַּע כְּדוּר הָאָרֶץ^ג, וּמִשְׁם נִמְתַּחַת - נִמְשַׁכָּה וְנִפְרָסָה בְּלִי הָאָרֶץ, וְעַלֶּיהָ - עַל הָאֵבֶן הַזֹּאת, הֵיכַל ה' - בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עוֹמֵד^ד, שְׁנֵאָמַר (שם כח, כב) "וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים" וְכו', עכ"ל.

וְנִרְאָה מִכָּאן, שֶׁעֲדִין לֹא נִבְרָאוּ יְסוּדוֹת הָעוֹלָם עַד הַשְּׁתָּא - עַד עֲכָשִׁיו, כִּשְׁהִיָּה יַעֲקֹב בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, וְלָכֵן הָיָה מִקְפִּיד הָעוֹלָם שְׁלֹא יַעֲבֹר מִשָּׁם, כְּדִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְחַזְּקוּ יְסוּדוֹתָיו, וְעַל כֵּן נַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּמוֹ כְּתֹל

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

טְבוּר. רד"ק (שופטים ט, לו). מו. אולי הכוונה ש'כנגד' מקומה בתהום, עומד היכל ה'. ובפרקי דרבי אליעזר (פ"י) כתוב 'אבן שתיה קבועה בתהומות תחת היכל ה', ובני קרח עומדים ומתפללין עליה'. יז. לשון הפסוק 'והאבן הזאת אשר שמימי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'.

יא. לפנינו בפרקי דרבי אליעזר, וטבעה האבן. יב. ע"פ רע"ב (ב"מ פ"י מ"ד). יג. ע"פ פרקי דרבי אליעזר (פ"ה). יד. אבן שתיה, הוא מלשון הפסוק (שמואל א ב, ח) 'וישת עליהם תבל'. טו. כמו שה'טבור' באדם הוא מיצוע הגוף, כן יקרא מיצוע הארץ והמקום הגבוה שבה

י"ב חֲדָשִׁים, י"ב צְרוּפֵי הַיּוֹ"ה (תנחומא פרשת וישב סימן ח, ויחי סימן טז), וְאִם הָיָה מַעֲמִיד הַשְּׁבָטִים קֹדֶם שְׁנֵתִיפֹד הָעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר לוֹ עוֹד לְהִתְיַפֵּד, שְׁמִצֵּינוּ בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל בְּפֶרֶשֶׁת בְּרָאשִׁית (ב"ר ח, ו; ילקוט שמעוני רמז יג), רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַבִּי

אָז, לֹא יִהְיֶה עוֹד אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָם בַּחֲזִירְתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִמָּה זֶה וְעַל מָה זֶה.

וַיֵּשׁ לֹמֶר, לָפִי שְׁיַעֲקֹב אִם הָיָה הוֹלֵךְ לְהַעֲמִיד י"ב שְׁבָטִים, שֶׁהֵם קִיּוֹם הָעוֹלָם מִמֶּשֶׁ, שֶׁהֵם בְּגִנּוּד י"ב מְזֻלוֹת,

זֶרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שבשנה³, וכנגד י"ב צְרוּפֵי שֵׁם הַקָּדוֹשׁ הַיּוֹ"ה - י"ב אופנים שבהם ניתן לסדר את כתיבת ארבעת האותיות של השם הקדוש (תנחומא פרשת וישב סימן ח, ויחי סימן טז)⁴.

וְאִם הָיָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ מַעֲמִיד - מוֹלִיד אֶת בְּנָיו, שֶׁהֵם י"ב הַשְּׁבָטִים - שִׁמְהָם נִחְלָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפִּי י"ב שְׁבָטִים], קֹדֶם שְׁנֵתִיפֹד הָעוֹלָם, שׁוֹב אִי - לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לֹא לְעוֹלָם עוֹד לְהִתְיַפֵּד - שִׁתְחַזְקוּ יִסּוּדוֹתָיו. וְיֻבֵּן, בַּהֲקֵדָם מִה שְׁמִצֵּינוּ בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל בְּפֶרֶשֶׁת בְּרָאשִׁית (ב"ר ח, ו. ילקוט שמעוני רמז יג), רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַבִּי⁵ אָמַר, בְּדַעַת - בִּישׁוּב

לֹא יִהְיֶה עוֹד אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָם - אֶת יִסּוּדוֹת הָאֶרֶץ, בַּחֲזִירְתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִמָּה זֶה וְעַל מָה זֶה - מִדּוּעַ דּוּקָא עֲכָשִׁי הוּא הַזְמָן לַחֲזִיזוֹק יִסּוּדוֹת הָעוֹלָם, וְאִי אֶפְשָׁר שִׁיעֲשׂוּ כֵן בְּזִמָּן אַחֵר.

וַיֵּשׁ לֹמֶר, לָפִי שְׁיַעֲקֹב אִם הָיָה הוֹלֵךְ לִישׂא נָשִׁים מִבְּנוֹת לֵבָן, כְּדִי לְהַעֲמִיד עַל יְדֵיהֶן י"ב שְׁבָטִים, שֶׁהֵם קִיּוֹם הָעוֹלָם מִמֶּשֶׁ - שֶׁבִּשְׁבִּילָם וְכִנְגָדָם נִבְרָא הָעוֹלָם וּמִתְקִיָּמִים בּוֹ פְּרִטֵי קִיּוּמוֹ⁶, שֶׁהֵרִי הִי"ב שְׁבָטִים, הֵם בְּגִנּוּד י"ב מְזֻלוֹת הַמִּשְׁמָשִׁים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם⁷, וְכִנְגָד י"ב חֲדָשִׁים

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

לנסעצ"ק, חקקן חצבן שקלן צרפן והמירן וצר בהן, שנים עשר מזלות בעולם, שנים עשר חדשים בשנה, שנים עשר מנהיגים בנפש. וראה עוד בהקדמה לתקוני זוהר (ט, ב) בענין י"ב הצירופים הנרמזים ביי"ב פסוקים. ראה בפירוש הירקאנטי (שמות כח, ב), שמנה את כל י"ב הצירופים, וזה לשונו, וכל הצירופים האלו מורים על ההויה וסוד מציאות הש"י וכו', וכנגד י"ב צירופים אלו כאן י"ב שבטים, כל שבט יש לו חותם אחד מאלו השנים עשר. ובש"ל"ה (מסכת חולין תורה אור אות קמ) כתב ז"ל, וזה י"ב ענפים, שהם השנים עשר חדשים המקובצים בכל שנה ושנה, שהשנה מקבץ י"ב חדשים, שהם הי"ב הויות, הי"ב גבולי אלכסון, שהם שנים עשר צירופים, שמצטרפים משם בן ד' [אותיות] ידו"ד, כזה: ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, ידו"ד, וזה י"ב ענפים, שהם השנים עשר חדשים המקובצים בכל שנה ושנה, שהשנה מקבץ י"ב חדשים, שהם הי"ב הויות, אחת מאלו הי"ב הויות, המתחלקים לארבע תקופות השנה. כי שלשה הויות המתחילים ביו"ד, הם פועלים תקופה אחת שהם שלש הויות לתקופה אחת שבה שלשה חדשים. וכן שלש הויות שמתחילים בה"א, הם פועלים תקופה שניה וכו'. וראה עוד בזה, בשערי אורה (השער החמישי). כב. כך היא הגירסא בילקוט שמעוני. אמנם הגירסא

יח. וראה עוד בדברי רבינו להלן במעלת השבטים בזה, ומה שצויין בהערה. ראה בדברי רבינו בפרשת שמות (סוף אות א) שכתב שקיום העולם עומד על י"ב השבטים, וכדברי המדרש (שמו"ר מה, א), בזכות מי נבראו אלה תולדות השמים והארץ, ובזכות מי הם עומדים בזכות (שמות א, א) 'אלה שמות בני ישראל' וכו'. יפ. לגלגל התחמה המקיף את העולם, נחלק לשנים עשר חלקים, וכל חלק ממנו נקרא 'מזל', וכל 'מזל' נקרא לפי הצורה הנראית מהכוכבים שתחתיו, ושמותם, טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. ע"פ רמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ג ה"ו). כ. ראה יערות דבש (ח"א דרוש ב), שהארץ לפרט סדר הי"ב חדשים כנגד השבטים. כא. לשון המדרש (פרשת וישב), אמר יעקב אבינו וכו', כמה יצעת להעמיד י"ב שבטים וכו', כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא כנגד י"ב שבטים, י"ב מזלות, י"ב חדשים, י"ב שעות ביום, י"ב שעות בלילה, י"ב אבנים שהיה אהרן לובש. וזה לשון המדרש (פרשת ויחי), השבטים על סדרו של עולם הוא מהלך, היום י"ב שעות, הלילה י"ב שעות, השנה י"ב חדשים, המזלות י"ב, לפיכך כל אלה שבטי ישראל שנים עשר. וזה לשון ספר יצירה (פיה מג) 'שנים עשרה פשוטות הווחט"י

מֵאֲמָרָם ז"ל
בְּדַעַת בְּרָאוּ
שֶׁבְּרָא צָרְכֵי
מְזוֹנוֹתָיו וְכוּ'
מֵאֲמָרָם ז"ל
אִם זָכָה
אָדָם אוֹמְרִים
לֹא אֵתָה
קְדָמָתָה
לְמַעֲשֵׂה
בְּרָאשִׁית
טָרַם לֹא
וְכוּ'

וַיֵּשׁ לְדַקְדֵּק בְּאֵלֵי הַמִּדְרָשִׁים, דְּמָה
רָצָה לֹאמֹר, בְּדַעַת בְּרָאוּ. וְעוֹד,
מָה תוֹשֵׁלֶת לְאָדָם אִם קֹדֶם לְעוֹלָם, אוֹ
לֹא קֹדֶם.

וּמִצִּינֵנוּ מִחֻלְקֶת בְּבִתְרָא (ב"ב) דָּף כ"ה
(ע"ב), דְּרַבְנָן סְבָרִי, עַל הַמְיּוֹק

אָמַר, בְּדַעַת בְּרָאוּ, שֶׁבְּרָא צָרְכֵי מְזוֹנוֹתָיו
וְאַחֲרֵי כֵן בְּרָאוּ. וְהָכִי נִמִּי בְּפִרְשֵׁת תּוֹרִיעַ
(ויק"ר יד, א), אִם זָכָה אָדָם, אוֹמְרִים לוֹ,
אֵתָה קְדָמָתָה לְכָל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. וְאִם
לֹא, אוֹמְרִים לוֹ, יִתּוּשׁ קְדָמָךְ, שְׁלִשׁוּל
קְדָמָךְ וְכוּ'.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

בראשית קודם שנברא גופך שהוא העיקר
אצלך, וכמו כן, שְׁלִשְׁוֹל - תולעת ארוכה
ננחש, ונמצאת באשפה, קְדָמָךְ וְכוּ', ומכל
שכן ששאר הנבראים קדמוך.

אחרי בריאת האדם אי אפשר שהעולם ייברא לפי שמויק לאדם
וַיֵּשׁ לְדַקְדֵּק בְּאֵלֵי הַמִּדְרָשִׁים, דְּמָה רָצָה
הַמִּדְרָשׁ לֹאמֹר בְּדַעַת בְּרָאוּ, כְּלוֹמַר, אִיזוֹ
חִכְמָה יִתִּירָה יֵשׁ בְּמָה שֶׁהַקִּדְּשִׁים הַקְּבִ"ה אֵת
בְּרִיאת מְזוֹנוֹת הָאָדָם לְבְרִיאת הָאָדָם עֲצֻמוֹ.
וְעוֹד קִשָּׁה, מָה תוֹשֵׁלֶת וְרִיחַ יֵשׁ מִכָּן שֶׁאָדָם
אִם הוּא קֹדֶם לְעוֹלָם - לִיצִירַת שָׂרָא מַעֲשֵׂה
בְּרָאשִׁית בִּיצִירָה, אִי שְׂאָל קֹדֶם לְעוֹלָם, אֵלָּא
שְׂכַל הַיצִירָה קִדְּמָה לִיצִירָתוֹ.

וַיֵּשׁ לְבָאֵר דְּבָרֵי הַמִּדְרָשִׁים, בְּהַקְדָּם מָה
שֶׁמִּצִּינֵנוּ מִחֻלְקֶת בְּגִמְרָא בְּבִתְרָא דָּף כ"ה
(ע"ב), בְּדִין הַנוֹטֵעַ אֵילָן בְּשִׂדְהוֹ בְּסִמּוֹךְ לְבוֹר
שֶׁבְּשִׂדְהָ חֲבִירוֹ^כ, דְּרַבְנָן - חֲכָמִים סְבָרִי, עַל
הַמְיּוֹק מוֹטֵל חַיִּיב לְהַרְחִיק אֶת עֲצֻמוֹ מִן
הַנִּיזָק כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְקֶנּוּ, וְלִכֵּן אִם הַבוֹר קֹדֶם,
חַיִּיב בְּעַל הָאֵילָן לְהַרְחִיק אֶת אֵילָנוֹ עֲשָׂרִים

הַדַּעַת שֶׁלֹּא בְּמַהֲרָתָא, וּבְחִכְמָה בְּרָאוּ
הַקְּבִ"ה לְהָאָדָם, בְּכֵן שֶׁבְּרָא מִתְחִילָה בְּשֶׁשֶׁת
יָמִי בְּרָאשִׁית אֶת צָרְכֵי מְזוֹנוֹתָיו - שֶׁהֵם
הַפִּירוֹת לְמַאֲכָלוֹ וּבַעֲלֵי הַחַיִּים, וְאַחֲרֵי כֵן
בְּרָאוּ - אֶת הָאָדָם עֲצֻמוֹ בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי^כ.

וְהָכִי נִמִּי - וְכִמּוֹ כֵּן אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ
בְּפִרְשֵׁת תּוֹרִיעַ (ויק"ר יד, א), שֶׁנִּשְׁמַתּוֹ שֶׁל
אָדָם הָרָאשׁוֹן נִבְרָא קֹדֶם לְכָל מַעֲשֵׂה
בְּרָאשִׁית, אִמְנָם גּוֹפּוֹ נִבְרָא רַק בְּסוֹף מַעֲשֵׂה
בְּרָאשִׁית, וּלְפִיכֵן אִם זָכָה אָדָם - שְׂקִיִּים אֵת
הַמְצוּוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְעַל יְדֵי כֵן הַגְּבִיר אֵת כַּח
נִשְׁמַתּוֹ עַל כַּח גּוֹפּוֹ, אוֹמְרִים לָא, אֵתָה
קְדָמָתָה לְכָל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית - הֵנָּךְ חֲשׁוֹב
יֹתֵר מֵהֵם, שֶׁהֵי נִשְׁמַתְךָ שֶׁהִיא הָעֵיקָר אֲצִלְךָ
נִבְרָא לְפָנֵי כּוֹלָם^כ. וְאִם לָאוּ - אִם לֹא קִיִּים
הָאָדָם אֵת הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, לְפִי שֶׁהֵנִיחַ
לְגוֹפּוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל נִשְׁמַתּוֹ, אוֹמְרִים לָא
לְאָדָם, חֲשִׁיבוֹתְךָ פְּחוּתָה מִשָּׂאֵר כָּל
הַנִּבְרָאִים, שֶׁהֵי אֲפִילוֹ יִתּוּשׁ - מִן שְׂרָץ
הָעוֹף קֵטָן מֵאֲדָכָה^כ קְדָמָךְ - נִבְרָא בְּיָמֵי

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

בְּמִי שְׂרוּצָה לִיטֵעַ אֵילָן בְּשִׂדְהוֹ, וְחֲבִירוֹ שֶׁבְּשִׂדְהָ
הַסְמוּכָה לוֹ כְּבָר חֲפָר בָּהּ בּוֹר, חֲכָמִים סוֹבְרִים שְׂחִיב
בְּעַל הָאֵילָן לְהַרְחִיק אֶת אֵילָנוֹ מִבוֹר שֶׁל חֲבִירוֹ
עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ אַמָּה. וְהַטַּעַם מִבוֹרָא בְּגִמְרָא שֶׁם, לְפִי
שְׂרָשֵׁי הָאֵילָן מַחֲלִידִים אֶת הַקִּרְקַע וּמִלְקִין
קִרְקַעִיתָה שֶׁל הַבוֹר. וְרַבִּי יוֹסִי חוּלֵק וְסוֹבֵר, שֶׁאִף אִם
הַבוֹר קֹדֶם, רִשְׁאִי חֲבִירוֹ לְנִטּוֹעַ אֵילָנוֹ סִמּוֹךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל
חֲבִירוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא נוֹטֵעַ אֶת הָאֵילָן בְּתוֹךְ הַשִּׂדְהָ שֶׁלוֹ,
וְכָל אָדָם רִשְׁאִי לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹנוֹ בְּתוֹךְ הַרְשׁוֹת שֶׁלוֹ.
וּבְגִמְרָא לְעִיל (יח, ב) מִבוֹרָא, שֶׁהַמְּחֻלָּקֶת שֶׁל רַבִּי
יוֹסִי וְחֲכָמִים הִיא הָאֵם עַל הַמְיּוֹק לְהַרְחִיק אֶת עֲצֻמוֹ,
אוֹ שֶׁעַל הַנִּיזָק לְהַרְחִיק אֶת עֲצֻמוֹ.

כ"ר הִיא, רַב הוֹנָא בִּשְׁם רַבִּי אִיבּוֹ. כ"ג. עַל פִּי
פִּירוּשׁ רִש"י (ב"ר שם). וְרַאָה בִּיפָּה תָאֵר הַשֶּׁלֶם (שם)
שֶׁהָעִיר עַל פִּירוּשׁ רִש"י, וְבִיאָר בְּאוֹפֵן אַחֵר.
כ"ד. שְׂנַאמֵר בְּתַחֲלִית מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית (בְּרָאשִׁית א, ב)
וְרוּחַ אֱלֹקִים מִרְחַפֵּת, וּדְרָשׁוּ (תַּנְחוּמָא פִּרְשֵׁת תּוֹרִיעַ
סִימָן ב) שֶׁזוֹ הִיא נִפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן. וְלַדַּעַת
הַמִּתְנַת כְּהוֹנֵה (ויק"ר שם), גַּם שֶׁם כְּתוּב מִקּוֹדֶם וְרוּחַ
אֱלֹקִים מִרְחַפֵּת, שֶׁהוּא רוּחוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן.
כ"ה. וּבִגִּישׁ (נו, ב) אָמְרוּ, שֶׁהִיא נִקְרָאת בְּרִיה קְלָה
שִׁישׁ לְהַקְבִּ"ה בְּעוֹלָמוֹ, עַל שֶׁם שִׁישׁ לֵה רַק פֶּה
לְהַכְנִים אוֹכֵל לֶפֶה, אֲבָל אֵין לֵה פֶתַח לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה
פְּסוּלַת הָרַעִי הַחוּצָה. כ"ו. פִּירוּשׁ, נִחְלָקוּ תַנָּאִים

רבי יוסי, זה נזמט בתוך שלו, וזה חופר בתוך שלו, לפי שבשעה שנזמט האילן אינו עושה שום נזק לבורו של חברו, אלא הנזק בא לאחר הזמן. אבל אם יהיה דבר שתכף בא נזק לחברו, כמו שכתב רש"י שם (ד"ה בגירי), וכמו שכתב השלחן ערוך חשן משפט סימן קנ"ה

להרחיק את עצמו, ורבי יוסי סבר, על הנזק להרחיק את עצמו, ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי יוסי. ומודה רבי יוסי בגירי דיליה. כלומר, דבשלמא נמיעת האילן סמוך לבורו של חברו, הגם שהשרשים של האילן פשיטו בקרקע ופסידו הבור, קאמר

זֶרַע שְׂמִשּׁוֹן הַמְּבֹאֵר

מחמת שורה אותם מתוך רשותו, אלא על המזיק להרחיק את עצמו מהנזק כדי שלא יזיקנו^כ, כלומר, דבשלמא - כלומר, הדין מובן בנמיעת האילן סמוך לבורו של חברו, הגם שהשרשים של האילן פשיטו בקרקע ופסידו את הבור, מכל מקום קאמר רבי יוסי, זה נזמט אילנו בתוך שלו, וזה חופר בורו בתוך שלו, כלומר, כשם שלזה מותר לחפור בתוך שלו, כך מותר לזה לנטוע בתוך שלו^ט, ואין בעל האילן חייב להרחיק את האילן מן הבור, לפי שבשעה שנזמט האילן, אינו עושה שום נזק לבורו של חברו, אלא הנזק בא רק לאחר הזמן כשיתפשו שרשי האילן עד הבור, ולכך אינו נחשב כמזיק.

אבל אם מה שעושה בתוך חצירו יהיה דבר שתכף בא נזק לחברו, כמו שכתב רש"י שם (ד"ה בגירי)^ז, וכמו שכתב השלחן ערוך חשן משפט סימן קנ"ה (ס"ד)^ח, אז

וחמשה אמה מן הבור, כדי שלעתיד לא יזיקו שרשי האילן את קרקעית הבור. ורבי יוסי סבר, שעל הנזק להרחיק את עצמו מן המזיק כדי שלא ינזק, שרשאי אדם לעשות בתוך שלו מה שירצה, ואינו חייב להמנע מכך מפני הנזקים שלעתיד ייגרמו מכך לחבירו. ולכן רשאי אדם לנטוע אילן בשדהו סמוך לגבול שדה חבירו, אף שהוא קרוב לבורו של חבירו, והוא גורם בנטיעה זו, שלעתיד יזיקו שרשי האילן לקרקע בורו של חבירו.

ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי יוסי שעל הנזק להרחיק את עצמו. ומכל מקום מודה רבי יוסי לחכמים בגירי דיליה - כשהחצים שלו מזיקים לחבירו^ט, כלומר, באופן שהנזק בא מיד מחמת המעשה של המזיק ולא רק בגרמתו, והוא דומה למי שורה חצים לחצר חבירו ומזיקו בכך, שלדברי הכל אינו יכול לפטור עצמו

ציונים ומקורות

והעלייה (ב"מ קיז, א), הנהו בי תרי, חד דייר עילאי, וחד דייר תתאי, איפחית מעזיבה, וכל אימת דמשי ידיה נפלי עליה דתתאי - שני אנשים, שהאחד היה דר למעלה בעלייה, והשני היה דר למטה בחדר, ונפחתה מעזיבת התקרה, ובכל פעם שהיה העליון נוטל ידיו, היו מי הנטילה יורדים לחדר, דכשנופלן מידו ממש על התחתון קרי ליה 'גירי דיליה', וכי פסקי והדר נפלי, לא קרי ליה 'גירי דיליה' - אבל אם לא נפחתה המעזיבה לגמרי, והמים נופלים קודם, אין זה נקרא 'גירי דיליה', והמזיק אינו חייב להרחיק את עצמו. אלא לשון השו"ע, היו מימי העליון יורדים על התחתון ומזיקין אותו, אם אין שם

כו. לשון הגמרא, אמר רב אשי, כי הואן בי רב כהנא, הוה אמרינן, מודי רבי יוסי בגירי דידיה. וכוונן בעל העלייה שהיה שופך מים והם יורדים על החדר למטה, ואין מעזיבה [הטיט או הסיד שרגילים ליתן על גבי הקורות של התקרה] בתקרת החדר שתעצור את ירידת המים, אלא מיד כשישפוך בעל העלייה את המים הם יורדים למטה לחדר, הרי זה כמזיק בחיצו, וחייב העליון לתקן את התקרה, או שימנע מלשפוך מים, וכן כל כיוצא בזה. כט. על פי רבינו חננאל (בשיטת הקדמונים ב"ב כה, א ד"ה הילכך). פ. לשון רש"י, היכא דמטי ליה הויקא מתוך ידיו של מזיק, כההיא דאמרינן בהבית

אֵלֶּא שְׁמָה שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק הָאָדָם, נִקְרָא גִירֵי דִילִיָּה, שֶׁתִּכְּפָה שְׂנִיש עוֹלָם יֵשׁ נֶזֶק, שֶׁהָעֵין אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם (תנחומא פרשת תולדות סימן יב), וְתִכְּפָה רֹאֶה, וְהֵלֵב חוֹמֶד. וּמָה שֶׁאָדָם מְזִיק הָעוֹלָם, הוּא בָּא לְאַחֵר זְמַן, וְאֵינָם גִּירֵי דִילִיָּה, וְהוּא דוּמִיָּא לְשָׂרְשֵׁי אֵילָן שְׁמִיזִיקִים לְבוֹר לְאַחֵר זְמַן, שֶׁהָרִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ

(ס"ד), אִזּוּ נִקְרָא גִירֵי דִילִיָּה, וּמִדֵּיָּה, וּמִדֵּיָּה רַבִּי יוֹסִי, שֶׁעַל הַמְּזִיק לְהִרְחִיק אֶת עַצְמוֹ. וּבִבְדוּן דִּידוֹ, הָאָדָם וְהָעוֹלָם הֵם מְזִיקִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק אֶת הָאָדָם בְּתַעֲנוּגָיו, שֶׁהָעֵין רֹאֶה, וְהֵלֵב חוֹמֶד וְכו' (רש"י במדבר טו, לט). וְאָדָם מְזִיק אֶת הָעוֹלָם בְּחַטָּאֵיו וְאִשְׁמִיּוֹ, שֶׁבְּשִׁבּוֹל זֶה הָעוֹלָם לֹקֶה.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

אֵלֶּא שִׁיש חִילוּק בִּינִיהֶם, שְׁמָה שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק אֶת הָאָדָם, נִקְרָא גִירֵי דִילִיָּה - הַחֲצִיצִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁתִּכְּפָה כְּשִׁיש תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, יֵשׁ נֶזֶק לָאָדָם, שֶׁהָרִי הָעֵין אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם (תנחומא פרשת תולדות סימן יב)^ל, וְתִכְּפָה הוּא רֹאֶה אֶת תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם בְּלִי שִׁיָּה רַצוֹנוֹ בִּכְךָ, וְעַל יְדֵי כֵן הֵלֵב חוֹמֶד אֶת תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם. וְאֵילוֹ מָה שֶׁאָדָם מְזִיק אֶת הָעוֹלָם, הוּא בָּא רַק לְאַחֵר זְמַן מִשְׁחָטָא, וְלֹא תִכְּפָה כְּשִׁיש, אֲלֵא בְּזִמְן שֶׁהִקְבִּיָּה מַעֲנִישׁ אֶת הָעוֹלָם. וְנִמְצָא, שֶׁמָּה שֶׁהָעוֹלָם נִתְקַלְקַל עֲבוּר חֲטָאֵי הָאָדָם, אֵינָם גִּירֵי דִילִיָּה - הַחֲצִיצִים שֶׁל הָאָדָם, וְהוּא דוּמִיָּא - וְהָרִי זֶה דוּמָה לְשָׂרְשֵׁי אֵילָן שְׁמִיזִיקִים לְבוֹר רַק לְאַחֵר זְמַן, שֶׁהָרִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵרָף אֶפְסִים לְפָנָיו, וְתוֹלָה

נִקְרָא גִירֵי דִילִיָּה - הַדָּבָר נִחְשָׁב שְׁמִיזִיק בְּחֲצִים שֶׁלּוֹ, וּמִדֵּיָּה רַבִּי יוֹסִי בֹזָה, שֶׁעַל הַמְּזִיק מוֹטֵל הַחַיּוֹב לְהִרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מִהַנִּיזָק.

הָעוֹלָם וְתַעֲנוּגָיו מְזִיקִים לָאָדָם, וְהָאָדָם מְזִיק לְעוֹלָם בְּחַטָּאֵיו

וּבִבְדוּן דִּידוֹ - בַּעֲנִין שֶׁאֵינוֹ דָּנִים בּוֹ, הָאָדָם וְהָעוֹלָם הֵם מְזִיקִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק אֶת הָאָדָם בְּתַעֲנוּגָיו, שֶׁתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם גּוֹרְמִים לָאָדָם לְחֲטוֹא, עַל יְדֵי שֶׁהָעֵין רֹאֶה אֶת תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵלֵב חוֹמֶד אוֹתָם וְכו' - וּמַחֲמַת כֵּן הַגּוֹף חוֹטֵא כְּדִי לִיהֲנוֹת מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם (רש"י במדבר טו, לט)^ל, וְאֵילוֹ הָאָדָם מְזִיק אֶת הָעוֹלָם בְּחַטָּאֵיו וְאִשְׁמִיּוֹ, שֶׁבְּשִׁבּוֹל זֶה שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא, הָעוֹלָם לֹקֶה - בָּאָה פּוֹרַעֲנוֹת עַל הָאָרֶץ וּמִלּוּאָה^ל.

צִיּוֹנִים וּמִקְוֹדוֹת

דָּאֵת לִי. לָא. בְּהִרְבֵּה מִקְוֹמוֹת בְּדַבְרֵי חֲזוֹל מְצִינוֹ שֶׁעַל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל פִּירוֹת הָאָרֶץ לֹקֵין אוֹ הָעוֹלָם לֹקֶה, רָאָה בְּמִסְכַּת אֲבוֹת (פ"ה מ"ח), מִדְּרַש תַּנְחוּמָא (פֶּרֶשׁת בְּחֻקוֹתֵי סִימָן ב), פֶּרֶק דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר (פ"ד), סוֹכָה (כט, א), שְׁבוּעוֹת (לט, א), תוֹסֵפוֹת בְּעֶרְכִּין (טז, א ד"ה הא). לָא. לְשׁוֹן הַמִּדְרַש תַּנְחוּמָא, אֶת מוֹצֵא שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים בְּרָא הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן בְּרִשּׁוֹתוֹ, הֵלְלוּ שֶׁהֵן בְּרִשּׁוֹתוֹ, הִידִים וְהַפָּה וְהַגְלִים וְכו'. הֵלְלוּ שְׁאֵינָן בְּרִשּׁוֹתוֹ, הָעֵינִים וְהָאָזְנוֹת וְהַחֲסוֹס, הָעֵינִים כִּיצַד, הִיָּה עוֹבֵר בְּשׁוֹק, רָאָה עֲבִירָה אוֹ דָּבָר שֶׁהוּא מֵאוֹס מֵעֵינָיו, אוֹ אָדָם שְׁאֵין לוֹ בִּי חֶפֶץ לְרִאיוֹת, אוֹ שֶׁלֹּטוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה רַצוֹנוֹ לְרִאיוֹתוֹ, מָה יַעֲשֶׂה, רֹאֶה הוּא שֶׁלֹּא בְּטוֹבוֹתוֹ

מַעֲזִיבָה, בַּעֲנִין שֶׁכְּשׁוֹפֵךְ מִימּוֹ מִיָּד יוֹרְדִים לְתַחַתּוֹן וּמִיזִיקִים אוֹתוֹ, חַיִּיב לְסַלֵּק הִיזָקוֹ. וְאֵם יֵשׁ מַעֲזִיבָה שֶׁהֵמִים נִבְלָעִים בָּהּ וְאֵינָם יוֹרְדִים מִיָּד, אֲלֵא לְאַחֵר מִכָּאֵן יוֹרְדִים וּמִיזִיקִים, אֵינוֹ חַיִּיב לְסַלֵּק הִיזָקוֹ. לָא. לְשׁוֹן רִש"י, הֵלֵב וְהַעֲנִינִים הֵם מִרְגְּלִים לְגוֹף וּמִסְרָסִים לוֹ אֶת הָעֲבִירוֹת, הָעֵין רֹאֶה וְהֵלֵב חוֹמֶד וְהַגּוֹף עוֹשֶׂה אֶת הָעֲבִירוֹת. וְרָאָה בְּסוּטָה (ח, א), הָאִמֵּר רַבָּא, גְּמִירִי, דָּאֵין יֵצֵר הָרַע שׁוֹלֵט אֲלֵא בְּמָה שֶׁעֵינָיו רֹאִיוֹת. וּבִירוּשָׁלַיִם (בְּרִכּוֹת פ"א ה"ה) דְּרִשׁוּ, לֹא תַתּוֹרוּ אַחֲרֵי לִבְבָכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, אִמֵּר רַבִּי לִוִּי, לִיבָא וְעֵינָא תְרִין סְרָסְרִין דַּחֲטָאָה, דְּכַתִּיב (מְשִׁלִּי כג, כו) 'תִּנְהַנּוּ בְּנֵי לִבְךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרַבִּי תַצְנִנָה', אִמֵּר הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִי יִהְיֶה לִי לְכָךְ וְעֵינֶיךָ, אֲנִי יָדַע

הוא אָרַךְ אָפִים לַפָּנִי, וְתוֹלָה לַחֲטָאִים, לְרֹאוֹת אִם יָשׁוּבוּ.

וְאִם הָיָה נִבְרָא הָאָדָם תַּחֲלָה קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת אַחֵר כִּדְּהָעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם הָיָה בָּא לְהִזְיֵק הָאָדָם תַּכְתָּה, וְנִקְרָא גִירֵי דִילִיָּה, וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּזֶה שֶׁחֵיב הַמִּזִּיק לְהִרְחִיק עֲצָמוֹ. אֲמָנָם אִם נִבְרָא הָעוֹלָם קֹדֶם, אִזּוֹ יָכוֹל לִבְרֹא הָאָדָם, שְׂאִינוּ מִזִּיק לְעוֹלָם בְּגִירֵי דִילִיָּה.

וְהָאָדָם אִינוּ יָכוֹל לֵאמֹר לְעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא קֹדֶם לוֹ, אֲתָה מִזִּיקֵנִי בְּגִירֵי דִילִיָּה, וְסֵלֶךְ הַזִּקָּה מִמֶּנִּי. שֶׁכֵּבֶר הָיָה הָעוֹלָם קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא אָדָם, וְהָיָה זֶה דּוֹמָה לְמָה שֶׁפָּתַב הָרִיב"ש סִימָן ש"כ"ב, הוֹבָא בְּבֵית יוֹסֵף סִימָן קנ"ה (סנ"ד), עַל רֵאוּבֵן שֶׁזָּכָה בְּחִרְבָּה שֶׁל הַפֶּקֶר וּבָנָה בָּהּ בָּתִּים וְכו', וְאַחֵר כִּדְּהָעוֹלָם שֶׁמִּעוֹן וְזָכָה מִן הַהַפֶּקֶר בְּגִירֵי דִילִיָּה, וְעִיִּין שָׁם.

זֶרַע שְׂמִינִי הַמִּבְאָר

לְחֲטָאִים - אִינוּ מַעֲנִישׁ עֲלֵיהֶם מִיד, כְּדֵי לְרֹאוֹת אִם יָשׁוּבוּ בַתְּשׁוּבָה, וַיִּפְטְרוּ מִהַעֲוֹנוֹתֵיהֶם.^ל

הָעוֹלָם אִינוּ יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת אַחֲרֵי הָאָדָם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִזִּיק וְאִם הָיָה נִבְרָא הָאָדָם תַּחֲלָה קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת אַחֵר כִּדְּהָעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם הָיָה בָּא לְהִזְיֵק הָאָדָם בַּתְּעוֹנוּתוֹ, תַּכְתָּה עִם בְּרִיאָתוֹ, וְנִקְרָא הַתְּעוֹנוּתִים 'גִּירֵי דִילִיָּה' - הַחִיצִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁמִּזִּיקִים אֶת הָאָדָם מִיד, וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּזֶה שֶׁחֵיב הַמִּזִּיק לְהִרְחִיק עֲצָמוֹ, וְעַל כֵּן הָיָה הָעוֹלָם צָרִיךְ לְהִרְחִיק אֶת עֲצָמוֹ מִהָאָדָם, וְהִינֵנו שֶׁלֹּא לְהִבְרָאוֹת.

כִּיֹּן שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא תַּחֲלָה אֵין לְהָאָדָם עָלָיו טַעֲנַת מִזִּיק אֲמָנָם אִם נִבְרָא הָעוֹלָם קֹדֶם לְאָדָם, אִזּוֹ הַקִּבָּה יָכוֹל לִבְרֹא הָאָדָם, שֶׁהָאָדָם אִינוּ מִזִּיק לְעוֹלָם בְּגִירֵי דִילִיָּה, שֶׁהָיָה הַקִּלְקוּל שֶׁמִּחַמַּת חֲטָאֵי הָאָדָם אִינוּ בָּא מִיד, כִּפִּי

שֶׁהִתְבָּאָר. וְהָאָדָם אִינוּ יָכוֹל לֵאמֹר לְעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא קֹדֶם לוֹ, הָרִי עֲכָשִׁיו אֲתָה מִזִּיקֵנִי בְּגִירֵי דִילִיָּה עַל יְדֵי תְעוּנוּתִי, הַתְּרַחֵק וְסֵלֶךְ הַזִּקָּה מִמֶּנִּי. וְהַטַּעַם הוּא, לִפִּי שֶׁכֵּבֶר הָיָה הָעוֹלָם קִיָּם קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא אָדָם, וְהָיָה זֶה דּוֹמָה לְמָה שֶׁפָּתַב הָרִיב"ש סִימָן ש"כ"ב, הוֹבָא בְּבֵית יוֹסֵף חו"מ סִימָן קנ"ה (סנ"ד)^ל, עַל רֵאוּבֵן שֶׁזָּכָה בְּחִרְבָּה שֶׁל הַפֶּקֶר וּבָנָה בָּהּ בָּתִּים וְכו', וְעִלּוּת, עִם חֲלוּנוֹת וּפְתָחִים וְתַנּוּר וּבֵית הַכֶּסֶּא וְכו', וְאַחֵר כִּדְּהָעוֹלָם שֶׁמִּעוֹן וְזָכָה מִן הַהַפֶּקֶר בְּגִירֵי דִילִיָּה, וְעִיִּין בָּתִּים וְעִלּוּת, וְשִׁמְעוֹן טוֹעֵן שֶׁהוּא נִזְוָק מַחֲמַת בְּנֵינִי שֶׁל רֵאוּבֵן בִּהְיוֹק רֵאִיָּה וְשֶׁאֵר נִזְקִין, וְהוּא תוֹבֵעַ שְׂרָאוּבֵן יִרְחִיק מִבְּנֵינִי אֶת הַדְּבָרִים שֶׁמִּזִּיקִים לוֹ. וְהַשִּׁיב הָרִיב"ש, שֶׁהָדִין עִם רֵאוּבֵן, שֶׁכִּיֹּן שֶׁהוּא זָכָה מִהַפֶּקֶר וְקֹדֶם לַעֲשׂוֹת חֲלוּנוֹתָיו בִּשְׁעָה שֶׁלֹּא הָיָה מִזִּיק לְשׁוֹם אָדָם, אִינוּ חֵיִיב לְסַתֵּם חֲלוּנוֹתָיו וּלְסַתֵּר בְּנֵינִי מִפְּנֵי שֶׁבָּא חֲבִירוֹ אַחֵר כִּךְ

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

וְתוֹבֵעַ לְרֹאשׁוֹן שִׁסִּיר הַזִּיקָה, וְרֵאוּבֵן מִשִּׁיב שֶׁאֵין לוֹ לְהִרְחִיק כִּיֹּן שֶׁהוּא קֹדֶם וְזָכָה בִּקְרָע. וְהַשִּׁיב [הָרִיב"ש], שֶׁהָדִין עִם הָרֵאוּבֵן, דְּכִיֹּן שֶׁזָּכָה מִהַפֶּקֶר, וְקֹדֶם לַעֲשׂוֹת חֲלוּנוֹתָיו בִּשְׁעָה שֶׁלֹּא הָיָה מִזִּיק לְשׁוֹם אָדָם, וְלֹא הָיָה אָדָם יָכוֹל לְמַחֲת בּוֹ, אֵין לוֹ לְסַתֵּם חֲלוּנוֹתָיו וּלְסַתֵּר בְּנֵינִי מִפְּנֵי שֶׁבָּא חֲבִירוֹ אַחֵר כִּךְ וְזָכָה מִהַפֶּקֶר וְזָכָה בָּתִּים בְּעִנֵּין שִׁיחִיָּה נִזְוָק, וְאַף עַל גַּב דְּגִירֵיָּה נִינְהוּ, שֶׁהָרִי שֶׁנִּי הוּא הַמִּבָּיָה גִירֵי עַל

וְכו'.^ל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַש"י (שְׁמוֹת ל"ד, ו), 'אֲרַךְ אִפִּים', מֵאֲרִיךְ אִפּוֹ וְאִינוּ מִמָּהָר לִפְרַע, שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה. ל"ו. לְשׁוֹן הָרִיב"ש [כִּפִּי שֶׁהוּבָא בְּ"י], רֵאוּבֵן שֶׁזָּכָה בַּחֲרוּבָה שֶׁל הַפֶּקֶר וּבָנָה בָּהּ בָּתִּים וְעִלּוּת בַּחֲלוּנוֹת וּפְתָחִים וְתַנּוּר וּבֵית הַכֶּסֶּא, וְכִיּוּצָא בְּהֶם מִהַדְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם חֲזָקָה, וְכֵּן שִׁמְעוֹן וְזָכָה גַּם כֵּן מִן הַהַפֶּקֶר כִּנְגִידוֹ, וּבָנָה בָּהּ בָּתִּים וְעִלּוּת, וְנִמְצָא הַשְּׁנֵי נִזְוָק מִהִרְחִיק רֵאִיָּה וּמִנִּזְקִים אַחֲרֵים,

'הֲרַחֵק מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ', דִּלְפַּעֵי לִיָּה
לְאִינִישׁ לְמִימַר, רַחֲמָנָא יִרְחִיק חֲטָא
מִנָּנָא, וְלֹא יִרְחִיק יִתְנָא מִן הַחֲטָא. אָמֵנָם
אִם לֹא זָכָה, אֹמְרִים לוֹ, יִתּוּשׁ קִדְמָךְ
וְכוּ', אֵין לָךְ לְהַתְּלוֹת הַנּוֹק בְּעוֹלָם, אֶלָּא
אַתָּה חַיֵּב לְהֲרַחֵק אֶת עֲצָמְךָ.

וְלָכֵן אִם זָכָה אָדָם, אֹמְרִים לוֹ, אַתָּה
קִדְמָתָ לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְצָרִיךְ
שְׁהֻלָּם יִרְחִיק עֲצָמוֹ מִמָּךְ שְׁלֹא
לְהַחֲטִיֵּא, כִּי עַל חֲמוּזִיק לְהֲרַחֵק עֲצָמוֹ,
וְכֵהִיָּא דְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי
תַּהֲלִים רַמּוֹ תַּתְנִט) עַל פֶּסוּק (תַּהֲלִים קג, יב)

זֶרַע שְׂמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ, שְׁמַמָּה שְׁלֹא נֹאמַר
'הֲרַחֵק אוֹתָנוּ מִפִּשְׁעֵינוּ', נִלְמַד דִּלְפַּעֵי לִיָּה
לְאִינִישׁ לְמִימַר - שְׂרָאוֹי לֹאדָם לֹמַר וּלְבָקֶשׁ
בְּתַפִּילָתוֹ, רַחֲמָנָא יִרְחִיק חֲטָא מִנָּנָא -
הַקִּבְ"ה יִרְחִיק מֵאִיתְּנוּ אֶת הַיֵּצֵר הָרַע
הַמַּחֲטִיאנוּ^ט, וְלֹא - אֲךָ לֹא יִבְקֶשׁ בְּתַפִּילָתוֹ
שֶׁהַקִּבְ"ה יִרְחִיק יִתְנָא - אוֹתָנוּ מִן הַחֲטָא^מ.
וְהֵינּוּ, לְפִי שֶׁהַמְּדַרְשׁ עוֹסֵק בְּמִי שֶׁזָּכָה וְקִיִּים
אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁמַּחֲשִׁיבִים אוֹתוֹ כְּמִי
שֶׁקִּדְמָה יִצִּירְתוֹ לִיצִירַת הָעוֹלָם, וְלִכֵּן רָאוּי לוֹ
לְבָקֶשׁ שֶׁהַקִּבְ"ה יִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הָעוֹלָם
וְתַעֲנוּגָיו, כְּדִי שְׁלֹא יַחֲטִיאוּהוּ וְיִזְקֶהוּ
בִּגְרִירֵי דִּילִיָּה.

מִי שְׁלֹא זָכָה אֵין לוֹ טַעֲנַת מִזִּיק עַל הָעוֹלָם

אָמֵנָם אִם לֹא זָכָה הָאָדָם, וְלֹא הַתְּגַבֵּר עַל
יִצְרוֹ, וְלֹא קִיִּים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְגוֹפוֹ
נַחֲשֵׁב לְעִיקְרוֹ, אֹמְרִים לוֹ שֶׁאֶפִּילוֹ יִצִּירַת
יִתּוּשׁ שְׁהִיא בְּרִיָּה קְלָה, קִדְמָךְ וְכוּ' - קִדְמָה
לִיצִירַת גּוֹפֶךְ שֶׁהִיא הָעִיקָר אֲצִלָּךְ, כְּלוֹמַר,
אֹמְרִים לוֹ, אֵין לָךְ לְהַתְּלוֹת - לְתַלּוּת הַנּוֹק
הַמְּגִיעַ אֵלֶיךָ מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, בְּעוֹלָם עֲצָמוֹ,
וּלְדְרוֹשׁ שֶׁהָעוֹלָם יִתְרַחֵק מִמֶּךָ כְּדִי שְׁלֹא
יִזְקֶךָ, אֶלָּא אַתָּה בַּעֲצָמְךָ חַיֵּב לְהֲרַחֵק אֶת
עֲצָמְךָ מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, לְפִי שִׁיִּצִּירַת הָעוֹלָם

זָכָה מִהַהֲפָקָר וּבִנְהָ בְּתִים בַּעֲנִין שִׁיְהִיָּה
נִיזוּק מִבְּנִינּוֹ, אֲפִי שַׁעֲתָה הַנּוֹק הוּא בְּבַחֲנִית
'גִּירִיָּה דִּילִיָּה'^ט, וְטַעַם הַדִּין הוּא, מִפְּנֵי
שֶׁהַשְּׁנִי הֵבִיא אֶת הַגִּירִי - הַחֲצִיִּים הַמְּזִיקִים
לוֹ, עַל עֲצָמוֹ, וְעִיּוֹן שָׁם. וְכֹמוֹ כֵּן בַּעֲנִינֵינוּ,
כִּיּוֹן שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עֲדִיּוֹן לֹא הִיָּה
בְּזֶה הַיּוֹק לְהָאָדָם, אֲפִי מִשְׁנִבְרָא הָאָדָם וְנִמְצָא
שֶׁהָעוֹלָם מִזִּיק אֶת הָאָדָם בְּתַעֲנוּגָיו וְזֶהוּ
כִּגְרִירֵי דִּילִיָּה, מִכָּל מְקוֹם, הָעוֹלָם אֵינוֹ חַיֵּיב
לְהֲרַחֵק אֶת עֲצָמוֹ מִהָאָדָם כְּדִי שְׁלֹא יִזְקֶנוּ,
כִּיּוֹן שֶׁהָאָדָם נִבְרָא אַחֲרָיו, וְהוּא כְּמִי שֶׁמְבִיא
בַּעֲצָמוֹ עָלָיו אֶת נֹזְקֵי הָעוֹלָם.

מִי שֶׁזָּכָה יֵשׁ לוֹ זְכוּת לְבָקֶשׁ שֶׁהַקִּבְ"ה יִרְחִיק אֶת הַחֲטָא מִמֶּנּוּ

וְלָכֵן, אִם זָכָה אָדָם, וְקִיִּים אֶת הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוֹת, וְעַל יְדֵי כֵּן הַגִּבּוֹר אֶת כַּח נִשְׁמָתוֹ
עַל כַּח גּוֹפוֹ, אֹמְרִים לוֹ, אַתָּה קִדְמָתָ
לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִרִי נִשְׁמָתְךָ נִבְרָאָה
לְפָנֵי שִׁנְבְּרָא הָעוֹלָם, וְלִכֵּן צָרִיךְ שְׁהֻלָּם
יִרְחִיק עֲצָמוֹ מִמָּךְ כְּדִי שְׁלֹא לְהַחֲטִיֵּא
בַּחֲצִים שְׁלוֹ [דְּנַחֲשָׁבִים כִּגְרִירֵי דִּילִיָּה], כִּי
בְּאוֹפֶן זֶה עַל חֲמוּזִיק לְהֲרַחֵק עֲצָמוֹ, גַּם
לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי. וְכֵהִיָּא דְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ
(יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי תַּהֲלִים רַמּוֹ תַּתְנִט)^ט עַל הַפֶּסוּק
(תַּהֲלִים קג, יב) 'כִּרְחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּת הָרִחִיק

צִיּוֹנִים וּמִקְזָרוֹת

שְׁלִפִי דְרַשְׁה זֶו, 'הֲרַחֵק מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ', אֵין
הַכוּוּנָה לְפִשְׁעִים שֶׁפִּשְׁעוּ כְּבֵר, אֶלָּא לִיצֵר הָרַע שְׂרוּצָה
לְהַכְשִׁיל אוֹתָנוּ בִּפְשָׁעִים, שִׁירְחִיק מֵאִתְּנוּ אוֹתוֹ וְאֵת
הַפְּשָׁעִים שְׂרוּצָה לְהֵבִיא עָלֵינוּ. מ. רֹאֵה עוֹד מָה
שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ בְּפִירוּשׁוֹ בְּפֶרֶשֶׁת וַיֵּשֶׁב (אוֹת טו) וּבְקִינֹת
(אוֹת ו) שֶׁמְבִיא דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ הַלָּלוּ, וּמְבָאֵרם כַּעֲנִין זֶה.

צ. שְׁהִירֵי רֹאבוֹן מִזִּיק לְשִׁמְעוֹן עַל יְדֵי
שְׁמִיבִישׁ בְּמַעֲשָׂיו וּבְדוּמָה, שֶׁזֶהוּ נֹזֶק שֶׁנִּשְׁעָה תִּיכָף
וּמִיד. ד. לְשׁוֹן הִילְקוּט, 'כִּרְחוּק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּת
הָרִחִיק' ג. אִמֵּר רַבִּי יִרְמְיָה, לֹא יִהְיֶה אִמֵּר אִינִישׁ
רַחֲמָנָא יִרְחֵק יִתְנָא מִן הַחֲטָא, אֶלָּא יִרְחֵק חֲטָא מִנִּי,
שֶׁנֹּאמַר 'הֲרַחֵק מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ'. ז. וְהֵינּוּ

וְנַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּתֵל לְפָנָיו, לְפִי שְׁעָדִין
לֹא הָיָה שׁוֹם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם, רַק
הָאֲמוֹת, וְאֵז הָיָה הוֹלֵךְ יַעֲקֹב לְהִבְיֹא
לְעוֹלָם י"ב שָׁבָטִים, שֶׁהֵם רֵאשִׁית הַיַּחֲסָם
שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהָעוֹלָם הָיָה עָדִין כְּמִי

וְזָחַן שְׁאֲמָרוֹ, בְּדַעַת בְּרָאוֹ, שֶׁבְּרָא צָרָכִי
מִזְוִנֹתָיו וְאַחֵר כֶּךָ בְּרָאוֹ. שָׁאֵם הָיָה
בּוֹרָא אוֹתוֹ מִתְחַלָּה, לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד
לְבְרָא הָעוֹלָם, וּמֵאֵין יִהְיוּ לוֹ מִזְוִנֹת לְאָדָם.
וּבִזְהָ נִבְא לְבֹאֹר מִדְּרָשְׁנוּ, בְּקֶשׁ לַעֲבֹר,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

הַצִּטְרוּכִיּוֹת הָאָדָם, וְרַק אַחֵר כֶּךָ בְּרָאוֹ
לְאָדָם עֲצָמוֹ. וְהַחֲכָמָה שִׁישׁ בִּזְהָ הוּא, שָׁאֵם
הָיָה בּוֹרָא אוֹתוֹ - אֵת הָאָדָם מִתְחַלָּה, שׁוֹב
לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לְבְרָא אֵת הָעוֹלָם כְּלוֹמֵר,
אֵת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ, לְפִי שֶׁהָעוֹלָם מִזִּיק אֵת
הָאָדָם בְּתַעֲנוּגָיו וְהוּא חַיִּיב לְהִרְחִיק אֵת
עֲצָמוֹ מִן הָאָדָם, וְאֵם לֹא הָיָה נִבְרָא הָעוֹלָם,
מֵאֵין יִהְיוּ לוֹ מִזְוִנֹת לְאָדָם הַנִּצְרָכִים לְקִיוְמוֹ
בְּעוֹלָם זֶהָ.

הַעֲמֻדָּה יְסוּדוֹת הָעוֹלָם שִׁיכֵת דּוּקָא לְפָנֵי הַעֲמֻדָּה הַשְּׁבָטִים
וּבִזְהָ נִבְא לְבֹאֹר מִדְּרָשְׁנוּ שֶׁהַבֹּאֲנוּ
בְּתַחֲלִיל הַדְּרוֹשׁ, בְּקֶשׁ יַעֲקֹב אֲבִינוּ לַעֲבֹר
מִהַר הַמּוֹרִיָּה, וְנַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּמִין כְּתֵל
לְפָנָיו כְּדִי שֶׁלֹּא יוֹכַל לַעֲבֹר מִשָּׁם. שֶׁהַטַּעַם
שֶׁהָעוֹלָם רָצָה לַעֲכֹב שֶׁלֹּא יַעֲבֹר יַעֲקֹב אֲבִינוּ
מִשָּׁם הוּא, לְפִי שֶׁאֵז עָדִין לֹא הָיָה שׁוֹם
יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם²⁰, וְלִכְךָ נִחְשָׁב שְׁעָדִין לֹא
נִבְרָא 'הָאָדָם', רַק הָאֲמוֹת לְבָדָם, וְאֵז הָיָה
הוֹלֵךְ יַעֲקֹב לְחָרֹן לִישָׁא נָשִׁים וּלְהִבְיֹא
לְעוֹלָם י"ב שָׁבָטִים, שֶׁהֵם רֵאשִׁית הַיַּחֲסָם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל²¹. וְגַם הָעוֹלָם הָיָה עָדִין כְּמִי שְׁאִינוּ,

קִדְמָה לִיצִירַתְךָ, וְכַשְׁקֵדָם הַמִּזִּיק אֵינוּ מַחֲוִיִּיב
לְהִרְחִיק אֵת עֲצָמוֹ מִן הַנִּזִּיק, כְּפִי
שֶׁהַתְּבֹאֵרָה²².

וְלִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ 'אוֹמְרִים לוֹ', הֵינּוּ
שִׁמְעֵלָת הָאָדָם נִקְבַּעַת לְפִי מַעֲשָׂיו, שָׁאֵם
הַנִּשְׁמָה שָׁבוּ הִיא עֵיקֶר, וְעַל יְדֵה הָאָדָם
מְקִיִּים הַמַּצּוֹת כְּרֹאוּי, אֵזִי נִחְשָׁב שְׁכוֹלוֹ
נִבְרָא לְפָנֵי הָעוֹלָם, וּמִמִּילָא הָעוֹלָם נִדְחָה
מִפְּנֵיו. אוֹלָם אִם גּוֹפּוֹ הוּא הָעֵיקֶר אֲצִלוֹ,
וּמַחֲמָתוֹ נִמְשָׁךְ לַחֲטוֹא, אֵזִי נִחְשָׁב שְׁכוֹלוֹ
נִבְרָא אַחֵר הָעוֹלָם, וּמִמִּילָא כּוֹלָם קִדְמוֹ לוֹ
וְאֵינָם נִדְחִים מִפְּנֵיו, אֲלֹא אֲדֻרְבָּה הוּא נִדְחָה
מִפְּנֵיהֶם. וּמִיּוֹשֵׁב דְּקֹדוֹק רַבְּנוּ מַה תּוֹעֵלָת יֵשׁ
לְאָדָם בְּכֶךָ אִם אוֹמְרִים לוֹ 'אַתָּה קִדְמָת', אוֹ
לְהִפָּךְ, כִּי בִזְהָ תִּלּוּי אִם יוֹכַל לַתְּבֹעַ
שֶׁהַחֲטָא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ אוֹ לֹא.

בְּרִיאַת הַמִּזְוִנֹת הַצּוֹרֵכָה לְהַעֲשׂוֹת דּוּקָא קוֹדֵם בְּרִיאַת הָאָדָם
וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ בְּמָה שְׁאֲמָרוֹ בַּמִּדְרָשׁ,
שֶׁבְּדַעַת וּבַחֲכָמָה יִתִּירָה בְּרָאוֹ הַקַּב"ה
לְאָדָם, בְּכֶךָ שֶׁמִּתְחַלֵּלָה בְּרָא הַקַּב"ה אֵת
צָרָכִי מִזְוִנֹתָיו - הָאֲרֶץ וּמִלּוּאָה וְכָל

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

בְּנִינָה, וְכַפִּי שֶׁכֶּךָ נִקְרָא 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְהֵינּוּ שֶׁהֵם
בְּנֵי יַעֲקֹב וְשֹׂאֵר הָאֲבוֹת, וְאֲבֵרָהֶם יִצְחָק יַעֲקֹב הֵם הָיוּ
הָאֲבוֹת, וְלֹא הָאוֹמָה עֲצָמָה. וְרֹאה גּוֹר אִיְיָ (לְהַמְהַר"ל),
וְיִקְרָא פ"ט אוֹת ה' ד"ה וְאֵם) שִׁישְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם הַתְּחַלָּה
וְיֵשׁ לָהֶם שְׁלִימוֹת, וְהַתְּחַלָּתָן הִיָּה בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁאֵז
נִקְרָא 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְזֶהוּ הַתְּחַלָּתָן, וְשְׁלִימוֹתָן הִיוּ
כְּשִׁיצִאוֹ מִמִּצְרַיִם שֶׁאֵז הִיָּה אוֹמָה שְׁלִימָה. וְכַעֲזֵן זֶה
כָּתוּב גַּם בְּסִפְרוֹ בְּאֵר הַגּוֹלָה (בְּאֵר הַשֵּׁשִׁי), בְּבִיאֹר דְּבָרֵי
הַגִּמְרָא בְּחִיגָה (יב, ב) שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל י"ב
עֲמוּדִים, דְּהֵינּוּ ה'י"ב שְׁבָטִים. בְּסִפְרוֹ בֵּית אֱלוֹקִים
לְהַמְבִּי"ט (שְׁעַר הַיְסוּדוֹת פִּמ"ח-ט) כָּתוּב לְבֹאֹר מַעֲלַת
הַשְּׁבָטִים שֶׁבָּהֶם תִּלּוּיִם הָעוֹלָמוֹת, וְלִכְךָ הֵם כְּנִגְדַּ

מֵא. וּמִבּוֹאֵר, שֶׁדְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ הַנ"ל שְׂרֹאוּי לְאָדָם
לְבַקֵּשׁ שֶׁהַקַּב"ה יִרְחִיק אֵת הַחֲטָא מֵאֲתָנוּ, נִאֲמָרוּ לְגַבִּי
הָאֲנָשִׁים שֶׁמַּעֲשִׂיהֶם טוֹבִים, שְׁעֲלֵיהֶם אֲמָרוּ 'אַתָּה
קִדְמָת', שֶׁמִּפְּנֵי צְדָקוֹתָם יֵשׁ לָהֶם זְכוּת לַתְּבֹעַ שֶׁהַחֲטָא
יִתְרַחֵק מֵהֶם. מ.ב. יֵשׁ לְדַקֵּדק בְּפִשְׁטוֹת לִשׁוֹן
רַבֵּינוּ, הִרִי קִדְמוֹ לָהֶם אֲבֵרָהֶם יִצְחָק יַעֲקֹב שֶׁהֵם
הָאֲבוֹת. וְצִרִיךְ לוֹמֵר, שְׁכוֹנוֹת רַבֵּינוּ הִיא רַק לְעִנִּין
'רֵאשִׁית הַיַּחֲסָם' וְחֻלּוּקַת הַשְּׁבָטִים, וְכִדְלַחֲלֵן בְּהַעֲרָה
הַבֹּאֵה, וְהָאֲבוֹת לֹא נִקְבְּעוּ וְנִתְחַלְקוּ לְשְׁבָטִים, וְתַחֲלִילָת
צוּרַת בֵּינָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּחַלָּה מֵהַשְּׁבָטִים.
ג. הֵינּוּ נִשְׁקַבַּעַת עַל יְדֵיהֶם חֻלּוּקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְשְׁבָטֵיהֶם, וּמֵהֶם הַתְּחַלָּה הָאוֹמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית כְּפִי

שֶׁהָעוֹלָם נִקְרָא מוֹזֵק בְּגִירֵי דִילִיָּה, וְעָלִיו
לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ. וְלָכֵן עָכְבוּ שְׁלֹא
יַעֲבֹר, פְּדֵי שְׂדוּקָא בְּעַת הַהִיא קָדָם
שִׁילָף לְחָרָן, וַיִּמְצֵא יִסְדוּתָיו.

שְׁאִינוּ, בֵּינוֹן שְׁלֹא הָיוּ לוֹ יִסְדוּת. וְאִם
לֹא הָיָה מִמְצֵא יַעֲקֹב יִסְדוּת הָעוֹלָם
קָדָם בְּרִיאַת הַשְּׁבָטִים, לֹא הָיָה יָכוֹל
לְהִמְצֵאֵם אַחֵר כֶּה, מִהַטָּעַם שְׁאִמְרָנוּ,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

וְלָכֵן עָכְבוּ הָעוֹלָם לִיעֲקֹב אֲבִינוּ, שֶׁלֹּא
יַעֲבֹר מִהֵר הַמּוֹרִיָּה, פְּדֵי שְׂדוּקָא בְּעַת
הַהִיא קָדָם שִׁילָף לְחָרָן וְיוֹלִיד אֶת ה'י"ב
שְׁבָטִים, וַיִּמְצֵא - יַחֲזֹק אֶת יִסְדוּתָיו,
שֶׁהָיָה הָאֵבֶן שֶׁשֵּׁם מֵרָאשׁוֹתָיו, וְכַמְבּוֹאֵר
בְּפָרְקֵי דִר"א שֶׁהוּבָא לְעִיל, וּמִמִּילָא
הַשְּׁבָטִים שֶׁהֵם הַיִּסּוּד שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, לֹא

בֵּינוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ יִסְדוּת שִׁיחֲזִיקוּ אוֹתוֹ¹⁰⁷, וְאִם
לֹא הָיָה מִמְצֵא יַעֲקֹב - שְׁלֹא הָיָה מְבִיא וְגוֹרֵם
לְכַךְ שִׁיתְחַזְקוּ יִסְדוּת הָעוֹלָם קָדָם בְּרִיאַת
הַשְּׁבָטִים, שׁוֹב לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִמְצֵאֵם
[לְחֻזְקָם] אַחֵר כֶּה, מִהַטָּעַם שְׁאִמְרָנוּ,
שֶׁהָעוֹלָם נִקְרָא 'מוֹזֵק' לְאִדָּם בְּגִירֵי דִילִיָּה -
בַּחֲצִים שְׁלוֹ, וְעָלִיו לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ¹⁰⁸.

צִיּוֹנִים וּמִקְדוּת

הוּא עַל יְדֵי הַשְּׁבָטִים - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְקִיִּימִים אֶת
הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת [שֶׁהִשְׁבַּע מְצוּת שֶׁנִּצְטָווּ הָאוֹמוֹת
הֵם רַק בְּגֵד 'יִשׁוֹב הָעוֹלָם', וְלֹא נִוְעְדוּ לְקִיּוֹם
הָעוֹלָם, רָאָה בּוֹה בִּסְפֵר תּוֹרַת הַנְּבִיאִים לְהַמְהַרֵּץ
חַיּוֹת זַע"ל (פ"א) עַל פִּי דְבָרֵי הַרְמְב"ם (הַלְכוֹת מַלְכִּים
פ"ח ה"י), רָאָה בְּעִבּוּדָה זֶהָ (ג, א) שֶׁשְּׁמוֹ שְׁלֹא
קִיִּימוּ מְצוּתֵיהֶם, אֵינָם מְקַבְּלִים שֶׁכֹּר כְּמַצוּהָ
וְעוֹשֶׂה], מִמִּילָא עֵינֵק בְּרִיאַת הָאִדָּם בְּיוֹם שֶׁשִּׁי
הִיתָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן כָּל הָאוֹמוֹת
שֶׁנּוֹלְדוּ בִּנְתִיִּים אֵין לָהֶם כַּח לְטַעוֹן שֶׁעַל הַמּוֹזֵק
לְהַרְחִיק עַצְמוֹ, וְשִׁיךְ לְבִרְוֹא אֶת הָעוֹלָם אָף לְאַחֵר
שֶׁנִּבְרָאוּ [וְגַם, שֶׁאֵין בָּהֶם עֵינֵן הִדִּין תּוֹרָה] שֶׁעַל
הַמּוֹזֵק לְהַרְחִיק עַצְמוֹ, שׁוֹה נִוְהֵג רַק בִּישְׂרָאֵל].
וּבִיאורוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בְּדִבְרֵי הַמְדַּרְשׁ 'בְּדַעַת בְּרָאוּ', הֵיִינוּ
רַק מַחְמַת נְשׁוּמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְלָלוּ כְּכוֹנוֹת בְּרִיאַת
הָאִדָּם, שֶׁלָּכֵן הוֹצֵרָךְ לְבִרְוֹא אֶת הָאִדָּם אַחֵר כָּל
הַנְּבִרְאִים, בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יוֹכֵל לְטַעוֹן כִּנְגַד בְּרִיאַת
הָעוֹלָם וְלַעֲכָבָה, וְהַכֵּל רַק מַחְמַת שֶׁהִבְרִיאָה מְזֻקָּה
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי בְמָה שֶׁהִבְרִיאָה מְזֻקָּה גַם לְאוֹמוֹת
הָעוֹלָם אֵין זֶה טַעַם לְהַחֲקִית הָעוֹלָם, שֶׁהִרִי אֵינָם
נִחְשָׁבִים כָּלָל, וְהֵם כַּעַם הַדּוּמָה לְחִמּוֹר, וְאֵין לְחִשּׁוֹשׁ
מִמָּה שֶׁהֵם נִיזוּקִים. וּמִמִּילָא יִתְבָּאֵרוּ שְׁנֵי הַמְדַּרְשִׁים,
שֶׁשְׁנֵי הַזִּמְנִים שֶׁל יוֹם הַשְּׁשִׁי חִיזוּק הַיִּסְדוּת, וְהֵיִינוּ
נִחְשָׁבִים כְּאִילוֹ נַעֲשֵׂה יַחֲדָיו, וְכִנ"ל. וְאוֹלֵי יֵשׁ
לְבָאֵר עוֹד עוֹמֵק כְּוֹנוֹת רַבֵּנוּ, שֶׁיֵּשׁ חִילּוּק בֵּין בְּרִיאַת
הָאִדָּם וְהָאוֹמוֹת לְבֵין בְּרִיאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעֵינֵן חִיזוּק
יִסְדוּת הָעוֹלָם שִׁיךְ בְּעֵיקֶר לְעֵנִין בְּרִיאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְכַמְבּוֹאֵר בְּמַדְרַשׁ הַנ"ל שֶׁבְּמִקּוֹם הָאֵבֶן שֶׁתִּיהָ נִבְרָא
הִיכָל ה', וְהֵיִינוּ שֶׁבְּבְרִיאַת יִסְדוּת אֵלוֹ הוֹכֵן הַמִּקּוֹם
לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשֵּׁם קִיּוֹם הָעוֹלָם עֲבוּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְנִכְלָל בּוֹה שֶׁאֵזָא הוֹעֲמֵדוּ הַיִּסְדוּת לְקִיּוֹם הָעוֹלָם
עֲבוּרָם. וְלָכֵן אִם הָיוּ נּוֹלָדִים בְּתַחֲלִילָה, לֹא הָיָה אִפְשָׁר

הַמּוֹלֹת וְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה. וְכַתֵּב, 'וְדַבֵּר גְּדוֹל הוּא עֵינֵן
הַשְּׁבָטִים, כִּי אֲבִרְהָם לֹא הָיָה כָּל זֶרַעוֹ טוֹב וְיִשָּׁר כִּי
אִם יִצְחָק, וְלִיצְחָק יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב הָיוּ לוֹ י"ב שְׁבָטִים
וְכוֹלָם צִדִּיקִים וְשִׁלְמִים מִמֶּלֶא כָּל אֶחָד מִקּוֹם אֲבִיו.
אֵין זֹאת כִּי אִם שֶׁהָעוֹלָם מִיוֹסֵד עֲלֵיהֶם בְּהִיּוֹתָם נִגַּד
י"ב מוֹלֹת. וְלָכֵן נִקְרָאוּ 'שְׁבָטִים', מִלְשׁוֹן 'שְׁבַט
מוֹשִׁלִּים', כִּי כְמוֹ שֶׁהַמּוֹלֹת מוֹשִׁלִּים בְּכוֹלָם, כֵּן
הַשְּׁבָטִים'. מִד. וְכַמְבּוֹאֵר בְּמַדְרַשׁ שֶׁהוּבָא
לְעִיל, שֶׁעֵדִיין לֹא הָיוּ יִסְדוּת הָעוֹלָם בְּאִתְנָם, וְעַל
יְדֵי הָאֵבֶן שֶׁלָּקַח נִתְחַזְקוּ יִסְדוּת הָעוֹלָם.
מִה. יֵשׁ לְדַקֵּק בְּעֵיקֶר פִּירוּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, בְּתַחֲלִילָה
כָּתֵב שֶׁלָּכֵן נִבְרָא אִדָּם הָרָאשׁוֹן לְבִסּוּף אַחֲרֵי שֶׁנִּבְרָאוּ
כָּל צִרְכֵי מְזוֹנוּתוֹ וְעֵינֵי הָעוֹלָם, כִּי אִם הָיָה נִבְרָא
בְּתַחֲלִילָה, לֹא הָיָה אִפְשָׁר לְבִרְוֹא אֶת הָעוֹלָם שֶׁמּוֹזֵק אֶת
הָאִדָּם בְּגִירֵי דִילִיָּה' וְעַל הַמּוֹזֵק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ.
וְלְבִסּוּף בִּיאֵר רַבֵּנוּ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִבְרָאוּ הַיִּסְדוּת
נִחְשָׁב כְּאִילוֹ לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְאִם יִבְרָא תַחֲלִילָה אֶת
הַשְּׁבָטִים, שׁוֹב לֹא יוֹכֵל לְהַעֲמִיד אֶת הַיִּסְדוּת, כִּי
יִטְעֲנוּ הַשְּׁבָטִים שֶׁעַל הַמּוֹזֵק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ.
וְלַכְאוּרָה עֵדִיין קֶשֶׁה, אֵיךְ הַעֲמִיד עֲתָה אֶת הַיִּסְדוּת,
הֲלֹא כִבֵּר נִבְרָא הָאִדָּם הָרָאשׁוֹן וּמִמֶּנּוּ נּוֹלְדוּ כָּל
הָאוֹמוֹת, וְגַם אוֹדוּתָם כָּתֵב רַבֵּנוּ שֶׁיְכוּלִים הֵם לְטַעוֹן
שֶׁעַל הָעוֹלָם לְהַרְחִיק עַצְמוֹ שְׁלֹא לְהוֹיָק, דִּהְיִינוּ
שֶׁלֹּא יִבְרָא הָעוֹלָם. וְלְדַבְרֵי רַבֵּנוּ, גַּם לְעֵנִין הַיִּסְדוּת
יְכוּלִים הֵם לְטַעוֹן כֵּן וְלַעֲכָב שְׁלֹא יַחֲזֹק יַעֲקֹב
יִסְדוּתוֹ. [שְׁכִינִין שֶׁבְּבְרִיאַת הָעוֹלָם נִקְבַּע אִם נִחְשָׁב
שֶׁהָאִדָּם קָדָם לְעוֹלָם, אוֹ שֶׁאָף יִתּוּשׁ קִדְמוֹ, וְהֵיִינוּ
שֶׁנִּחְשָׁב שֶׁהָעוֹלָם קָדָם לְאִדָּם, וְכֵן אִמְרוּ שֶׁבְּדַעַת בְּרָאוּ
שֶׁהָקִדָּם צִרְכֵי מְזוֹנוּתוֹ לְבְרִיאָתוֹ. אִם כֵּן קֶשֶׁה, אֵיךְ
שִׁיךְ לְדוֹן בּוֹה שׁוֹב בְּזִמְנִין מֵאוּחֵר מִמֶּנּוּ, כְּשִׁיתְחַזְקוּ
יִסְדוּת הָעוֹלָם עַל יְדֵי יַעֲקֹב, קוֹדָם בְּרִיאַת הַשְּׁבָטִים].
וּבִבְיָאוֹר הַרְבָּרִים נִרְאָה, שֶׁהִיָּת שֶׁעֵיקֶר קִיּוֹם הָעוֹלָם

מִנְגֵּד עֵינָיו כְּדִי לִבְרֹא הָעוֹלָם. אָמֵן
עָכְשׁוּ שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מְלֵא רָשָׁעִים, הֵיטָף
הָיָה יָכוֹל לְהַפְלִיגָם מִנְגֵּד עֵינָיו.
וְלָכֵן הֵבִיא הַלְלֵלָה, וְלֹא הִפִּיל עָלָיו
תַּרְדֵּמָה בְּיוֹם, שָׁאוּ נִסְתָּרִים
מַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים, כְּדֹאמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ (שם

רַבְּנִין אָמְרִי, 'כְּבֹהַּ הַשֶּׁמֶשׁ' וְכו' מִלְּמַד
וְכו', כְּדִי לְדַבֵּר בְּצִנְעָא.
שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה רוֹצֵה גַם הוּא
עָכְשׁוּ לְהַעֲמִיד יְסוּדוֹת הָעוֹלָם, וּמִתְחַלֶּה
כְּשֶׁבִרְאָה הָעוֹלָם, אָמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ
בְּרֵאשִׁית (ב"ר ה, ד), שֶׁהַפְּלִיג מִדַּת רָשָׁעִים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

מִמֶּנּוּ צִדִּיקִים וְרָשָׁעִים, וְדָן הַקִּבְ"ה הָאֵם
לִבְרֹא אוֹתוֹ עֲבוּר הַצִּדִּיקִים, אוֹ שְׂמָא עֲדִיף
שֶׁלֹּא לִבְרֹא מַחֲמַת הָרָשָׁעִים שִׁיצָאוּ מִמֶּנּוּ,
וְאִזְ הַפְּלִיג - הָרַחֵיק וְהַסְתִּיר הַקִּבְ"ה אֶת מִדַּת
רָשָׁעִים מִנְגֵּד עֵינָיו כְּאִילוֹ אֵינֶם עֲתִידִים
לְחַטּוֹא, וְאֵין לִמְנוּעַ מַחֲמַתָּם אֶת הַבְּרִיאָה,
וְעַשֵּׂה הַקִּבְ"ה כֵּן כְּדִי לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם.
אָמֵן עָכְשׁוּ בִימֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מְלֵא
רָשָׁעִים - שֶׁכָּבֵר נִוְלְדוֹ וְחַטּוֹ, לְכַאוּרָה
יוֹקֵשָׁה הֵיטָף הָיָה הַקִּבְ"ה יָכוֹל לְהַפְלִיגָם -
לְהַסְתִּיר מִנְגֵּד עֵינָיו.

וְלָכֵן הֵבִיא הַקִּבְ"ה אֶת הַלְלֵלָה עַל יַעֲקֹב
לִפְנֵי הַזֶּמֶן, וְלֹא הִפִּיל עָלָיו תַּרְדֵּמָה בְּיוֹם
כִּפִּי שֶׁהִפִּיל עַל אֲבֵרָהם אֲבִינוּ, מִפְּנֵי שָׁאוּ -
בְּלִילָה נִסְתָּרִים מַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים, כְּדֹאמְרִינָן
בְּמִדְרָשׁ (שם נ, ג) ^{מח} עַל הַפְּסוּק (תהלים ט, ט) ^{מט}

צִיּוֹנִים וּמִקְוֹדוֹת

הָעוֹלָם, לִפִּי שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק לְיִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנוּגָיו.
מִזֶּה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בִּשְׁעָה שֶׁבָּא
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִבְרֹאוֹת אֶת הָאָדָם הָרִאשׁוֹן, רָאָה
צִדִּיקִים וְרָשָׁעִים יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ, אָמַר, אֵם אֵי בֹרָא
אוֹתוֹ, רָשָׁעִים יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵם לֹא אֲבֵרָא אוֹתוֹ,
הֵיטָף צִדִּיקִים יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ, מִה עֲשֵׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הַפְּלִיג דְּרַכְּנֵי שֶׁל רָשָׁעִים מִכְּנַגְדֵּי פָנָיו, וְשִׁיתָף בּוֹ
מִדַּת רַחֲמִים וּבְרָאוֹ, הִדָּא הוּא דְּכֹתִיב (תהלים א, ו) 'כִּי
יֹדַע ה' דְּרַךְ צִדִּיקִים וְדֹרֵךְ רָשָׁעִים תֵּאבֵד', אֵיבִדָּה
מִכְּנַגְדֵּי פָנָיו, וְשִׁיתָף בּוֹ מִדַּת רַחֲמִים וּבְרָאוֹ, ע"כ.
וְרָאָה בִּיאוּר דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ, בְּדִבְרֵי רַבִּינוּ בְּקֹהֶלֶת (אוֹת
לו ד"ה וְהַתְּחִלָּה). מִח. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, אָמַר רַבִּי
לִוִי, אֵין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דָן אֶת אוֹמוֹת הָעוֹלָם אִלָּא
בְּלִילָה, בִּשְׁעָה שֶׁהָיוּ יֹשְׁבֵי. וְאֵינוּ דָן אֶת יִשְׂרָאֵל אִלָּא
בְּיוֹם, בִּשְׁעָה שֶׁהֵם עֲסוּקִים בְּמַצּוֹת, הִדָּא הוּא דְּכֹתִיב
(תהלים ט, ט) 'וְהוּא יִשְׁפּוֹט תִּבְלָה בַּצִּדִּיק'.
מט. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וְהוּא יִשְׁפּוֹט תִּבְלָה בַּצִּדִּיק' לְאֵמִים בְּמִשְׁפָּחִים.

יִוָּכְלוּ לִטְעוֹן שֶׁהָעוֹלָם מְזִיק לָהֶם וְעַלִּיו
לְהַרְחִיק אֶת עֲצָמוֹ מֵהֶם, כִּיּוֹן שֶׁהָעוֹלָם
קָדַם לָהֶם.^מ

הַזֶּמֶן לְהַרְחִיק מַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים
הוּא בְּלִילָה כְּשֶׁהֵם בְּטָלִים מִהַעֲבִירוֹת

וּמִמִּשְׁךְ הַמִּדְרָשׁ, רַבְּנִין אָמְרִי, יֵשׁ
לְדֹרוֹשׁ מִה שֶׁכָּתוּב 'כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ', כְּאִילוֹ
כָּתוּב 'כְּבֹהַּ הַשֶּׁמֶשׁ' וְכו', מִלְּמַד וְכו'
שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַחֲמָה שֶׁלֹּא
בְּעוֹנָתָהּ, כְּדִי לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּצִנְעָא -
בְּחִלּוֹם. וּפִירוּשׁ הַמִּדְרָשׁ הוּא, שֶׁהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הָיָה רוֹצֵה גַם הוּא עָכְשׁוּ לְהַעֲמִיד
אֶת הַיְסוּדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִתְחַלֶּה כְּשֶׁבִרְאָה
הַקִּבְ"ה אֶת הָעוֹלָם, אָמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ
בְּרֵאשִׁית (ב"ר ח, ד) ^מ, שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁבָּא הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, וְרָאָה שִׁיּוּלְדוֹ

לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. אוֹלָם כְּלָפִי הָאוֹמוֹת לֹא נִחְשַׁב
הַדְּבָר שֶׁנִּבְרָא לָהֶם כְּלוֹם בִּשְׁעַת חִיּוּק הַיְסוּדוֹת, כִּי
לֹא יִתּוּסֵף לָהֶם בְּכָךְ דְּבָר, וְלִגְבִּיהֶם לֹא נִשְׁתַּנָּה כְּלוֹם
בְּבִרְאָה מִמֶּה שֶׁהָיָה עַד שָׁעָה זוֹ. וְכַוּנָתָהּ
בִּיאוּר, שֶׁבְּחִיּוּק הַיְסוּדוֹת נִבְרָא מְקוֹם לִכַח הַקְדוּשָׁה
בְּעוֹלָם, שֶׁאֵם יִקְיִמּוּהוּ כְּרֹאֵי יוֹכַל הָעוֹלָם לְהַמְשִׁיךְ
לְהַתְקִינָם [וְכַעֲשֵׂן מֵאִמֶּר חִז"ל, שֶׁהָעוֹלָם תְּלוֹי בְּתוֹרָה
וְכו'], וְעַנִּין זֶה שִׁיךְ רַק כְּלָפִי יִשְׂרָאֵל, כִּי לְעַנִּין
הָאוֹמוֹת לֹא נִשְׁתַּנָּה דְּבָר, וְאִדְרַבָּה, בְּהַתְחַזְּקוֹת יִשְׂרָאֵל,
נִחְלָשִׁים הֵם, וְיִתְכֵן שֶׁנִּחְשַׁב כְּאִילוֹ נִחְלָשׁ הָעוֹלָם
וְהַשְׁפַּעוּתִּיו עֲבוּרֵם, שֶׁכְּשִׁיִּשְׂרָאֵל מְתַבְּרָכִים וּמִתְגַּדִּילִים,
הָאוֹמוֹת נִחְלָשִׁים וְנוֹפְלִים. מִזֶּה פִירוּשׁ דְּבָרֵי
רַבִּינוּ, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁאַחֲרֵי בְרִיאַת הָאָדָם לֹא הָיָה יוֹכַל
הָעוֹלָם לְהַבְרֹאוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְזִיק לָאָדָם בְּגִירֵי
דִּילִיָּה, כִּךְ גַּם הָיָה מוֹכֵרֶת שֶׁהַעֲמִידָה יְסוּדוֹת הָעוֹלָם
עַל יְדֵי הָאָבֶן שֶׁשֶׁם יַעֲקֹב מִרְאשׁוֹתָיו, תּוֹקֵדֶם לְהַעֲמִידָה
הַשְּׁבֵטִים שֶׁהֵם הַיְסוּד שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, לִפִּי שֶׁאֵם כָּבֵר
נִוְלְדוֹ הַשְּׁבֵטִים יִכְלוּם הֵם לְעַכֵּב שֶׁלֹּא יִעֲמִדוּ יְסוּדוֹת

(קידושין מ, ב), לָמָּה הַמִּצִּיא יְסוּדוֹת הָעוֹלָם. וְתִרְגֵּן, מִשָּׁל לְמַלְךְ וְכוּ', שְׁבֻדָּאֵי אֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לֵיִשָּׁב בַּחֲשָׁה, וְכִדִּי לְהוֹדִיעַ הַחֶבֶד שֵׁישׁ לוֹ עִם אוֹהֶבּוֹ, אָמֵר, כְּבוֹ הַפְּנִסִּים, שְׁהוֹאִיל שֵׁישֵׁנו שָׁם הָאוֹהֵב שָׁלוֹ, דּוֹמָה בְּעֵינֵינוּ כְּאִלוֹ אוֹתוֹ

הַמָּקוֹם חֲשׂוֹד, יִהְיֶה מְלֵא אוֹרָה. וְאַתָּה כָּאן, אָפֵלוּ שְׁהַדוֹר הֵם רְשָׁעִים, וְהֵנָּם כְּמוֹ בַּחֲשָׁה, כְּדִכְתִּיב (ישעיהו

ג, ג) עַל פָּסוּק (תהלים מ, ט) 'וְהוּא יִשְׁפֹּט תָּבֵל בְּצִדְקָה', כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת הָאֲמוֹת, דֵּן אוֹתָם בְּלִילָה, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם פְּנוּיִים מִן הָעֲבֵרוֹת. וְכִשְׁדֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל, דֵּן אוֹתָם בַּיּוֹם, בְּשָׁעָה שְׁעוֹסְקִים בְּמִצּוֹת.

וּמִפְּנֵי שֵׁישׁ לְהַקְשׁוֹת, וְלָמָּה בְּאֵמַת עֲשֶׂה כֵּךְ, אִם הִיא הָעוֹלָם מְלֵא רְשָׁעִים, וְהָעוֹלָם נִדּוֹן אַחֵר רַבּוֹ

זֶרַע שְׁמִישׁוֹן הַמִּבְאָר

הַמַּעֲשִׂים הֵם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הוּא דֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם לְזִכּוֹת, וְאִם לֹא, הוּא ח"ו לְהִיפֵךְ (קידושין מ, ב)²¹, אִם כֵּן שְׂרׁוֹב הָעוֹלָם רְשָׁעִים, מִפְּנֵי מָה אֲכֵן הַתַּעֲלָם מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְלָמָּה הַמִּצִּיא הַקֶּבֶד אֵז אֶת יְסוּדוֹת הָעוֹלָם, הִרִי הִיָּה רֹאוֹי שֶׁלֹּא יַחֲזִקֵנו מִפְּנֵי הָרְשָׁעִים.

וְעַל כֵּךְ תִּרְגֵּן הַמְדַּרְשׁ, מִשָּׁל לְאוֹהֶבּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וְכוּ' שְׁבֵא לְפָרָקִים אֲצִלוֹ, וְאִמֵּר הַמֶּלֶךְ לְעַבְדּוֹ שִׁיכְבוּ הַפְּנִסִּים לִפִּי שֶׁהוּא מִבְּקֵשׁ לְדַבֵּר עִם אוֹהֶבּוֹ בְּצִינְעָא²², פִּירוּשׁ, שְׁבֻדָּאֵי אֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לֵיִשָּׁב בַּחֲשָׁה, וְלֹא הִיָּה רֹאוֹי לוֹ לְבַקֵּשׁ שִׁיכְבוּ אֶת הַפְּנִסִּים בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא יִרְאוּהוּ בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁמְדַבֵּר עִם אוֹהֶבּוֹ, וְרַק כִּדִּי לְהוֹדִיעַ וּלְהַדְגִּישׁ אֶת הַחֶבֶד שֵׁישׁ לֹעֵם אוֹהֶבּוֹ, אָמֵר לְעַבְדּוֹ, כְּבוֹ הַפְּנִסִּים, לִפִּי שֶׁרָצָה לְרַמֵּז לָהֶם כֵּכך, שְׁהוֹאִיל שֵׁישֵׁנו שָׁם הָאוֹהֵב שָׁלוֹ, הִרִי דּוֹמָה בְּעֵינֵינוּ כְּאִלוֹ אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הַחֲשׂוֹד וְיִהְיֶה מְלֵא אוֹרָה מַחֲמַת אוֹהֶבּוֹ שֶׁנִּמְצָא שָׁם.

וְאַתָּה כָּאן, אֲצִל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, אָפֵלוּ שְׁהַדוֹר הֵם רְשָׁעִים וְהֵנָּם כְּמוֹ בַּחֲשָׁה, כְּדִכְתִּיב

וְהוּא יִשְׁפֹּט תָּבֵל בְּצִדְקָה, כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת הָאֲמוֹת - שׁוֹפֵט לִפִּי מַעֲשֵׂיהֶם, הוּא דֵּן אוֹתָם בְּלִילָה, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם פְּנוּיִים מִן הָעֲבֵרוֹת - שְׁאִינֵם חוֹטְאִים לִפִּי שֶׁהֵם יֹשְׁנִים, כִּי רַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְהַקֶּבֶד רוֹצֵה לְהַצְדִּיקֵם בְּדִין²³. וְכִשְׁהוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל - שׁוֹפֵט לִפִּי מַעֲשֵׂיהֶם, הוּא דֵּן אוֹתָם בַּיּוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם נִיעוּרִים וְעוֹסְקִים בְּמִצּוֹת, כִּדִּי שִׁירְבוּ זְכוּיוֹתֵיהֶם²⁴. וְלִכְּן בִּיקֵשׁ הַקֶּבֶד לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּלִילָה, שֶׁאֵז אוֹמוֹת הָעוֹלָם יֹשְׁנִים וּבִטְלִים מִן הָעֲבִירוֹת, וְיִכּוֹל הַקֶּבֶד לְהַסְתִּיר אֶת מַעֲשֵׂיהֶם מִכְּנֹגַד פְּנִיּוֹ, וּלְהַעֲמִיד אֶת יְסוּדוֹת הָעוֹלָם וּלְחַזֵּק, וְאִף שִׁיתֵּן שֶׁהַדְּבַר יִגְרוֹם לָהֶם לַחֲטוֹא, הַסְתִּיר אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כְּמִי שְׁאִינֵם.

הָעוֹלָם קִיִּים אֲפִילוֹ רַק בְּשִׁבִּיל צִדִּיק אֶחָד הַדּוֹמָה לָאוּר

וּמִפְּנֵי שֵׁישׁ לְהַקְשׁוֹת, וְלָמָּה בְּאֵמַת עֲשֶׂה הַקֶּבֶד כֵּךְ לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּצִנְעָה, שֶׁאִם בְּזִמְנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הִיָּה הָעוֹלָם מְלֵא רְשָׁעִים, וְהָעוֹלָם נִדּוֹן אַחֵר רַבּוֹ - הַקֶּבֶד דֵּן אֶת הָעוֹלָם כְּפִי רׁוֹב הַמַּעֲשִׂים שֶׁל בְּאִי הָעוֹלָם, שֶׁאִם רׁוֹב

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

זְכוּת. עֲבַר עֲבִירָה אַחַת, אוֹי לוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה. נג. רְבִינוּ מִיִּישָׁב עֲתָה קוֹשִׁייתוּ בַּתְּחִלַּת הַמַּאמֵר, מִדּוּעַ הִבִּיא הַמְדַּרְשׁ מִשָּׁל 'לְמֶלֶךְ' דּוּקָא, וְלֹא מִשָּׁאֵר כָּל אָדָם, רֹאֵה בִּיאורֵינוּ לְעִיל.

ג. עַל פִּי עֵץ יוֹסֵף. נא. רֹאֵה בְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ לְמַגִּילַת אֶסְתֵּר (אוֹת ו) עַל מְדַרְשׁ זֶה. נב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, רַבִּי אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, לִפִּי שֶׁהָעוֹלָם נִידּוֹן אַחֵר רַבּוֹ, וְהִיחִיד נִידּוֹן אַחֵר רַבּוֹ, עֲשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֲשֶׁרִּיו שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף

(ג) על פסוק (בראשית א, טז) 'את המאור הקטן לממשלת הלילה', רב נחמן אמר, כל זמן שאורו של גדול קיים, אין אורו של קטן מתפרסם. שקע אורו של גדול, מתפרסם אורו של קטן. כך כל זמן

כט, טו) 'והיה במחשך מעשיהם ורשעים בחשך ידמו' (שמואל א ב, ט), עם כל זה, בשביל צדיק אחד עולם נברא, 'וצדיק יסוד עולם' (משלי י, כה), כמו שאמרו רז"ל (יומא לח, ב). ועוד יש לומר, דאיתא במדרש (ב"ר ג,

זרע שמישון המבאר

לחושך מחמת הרשעים, מכל מקום, הקב"ה מקיים את העולם אפילו רק בשביל צדיק אחד הדומה לאור, והוא יעקב אבינו.¹¹

כשיחשיך אורו של עשו, יתגלה אורו של יעקב

ועוד יש לומר, בביאור דברי המדרש שביקש הקב"ה לדבר עם יעקב רק בלילה¹², בהקדם מה דאיתא במדרש (ב"ר ו, ג) ע"פ הפסוק (בראשית א, טז) 'את המאור הקטן לממשלת הלילה', רב נחמן אמר, כל זמן שאורו של גדול קיים - כשהשמש מאירה, אין אורו של קטן מתפרסם - אור הירח אינו מאיר כיון שהוא מועט. שקע אורו של גדול, מתפרסם אורו של קטן - לאחר ששקעה השמש, אור הירח נראה ומאיר. כך כל זמן

(ישעיה כט, טו) 'והיה במחשך מעשיהם', וכתוב עוד (שמואל א ב, ט) 'ורשעים בחשך ידמו' - הרשעים דומים למי שהולך בחושך, שהוא נופל ונכרת, עם כל זה, אפילו רק בשביל צדיק אחד כמו יעקב אבינו, עולם נברא, שנאמר (בראשית א, ד) 'וירא אלקים את האור כי טוב', ואין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיהו ג, י) 'אמרו צדיק כי טוב' כו'. רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים, שנאמר (משלי י, כה) 'וצדיק יסוד עולם', כמו שאמרו רז"ל בגמרא (יומא לח, ב).¹³ והרי מבואר שם, שהצדיק דומה לאור. ולכך ביקש הקב"ה לדבר עם יעקב רק בלילה, לרמוז לו שאף שכל העולם נדמה

ציונים ומקורות

שיש רשעים בעולם, והעולם נידון אחר רובו. ולזה הוצרך להביא את המשל, שעי"ה האוהב נדמה שהכל מאיר, וכן כאן בזכות צדיק אחד שהוא האוהב, השתית את העולם, כי צדיק יסוד העולם. נט. לפי תירוץ זה מיושב רק מה שהקב"ה דיבר עמו בצניעה, ולא נתבאר בזה ענין המשל למלך, שנתקשה רבנו בזה בתחילת המאמר מה תוספת ביאור יש במשל זה. ס. לשון המדרש, אמר רב נחמן, והוא סימן טב, עשו מונה לחמה שהיא גדולה וכו', יעקב מונה ללבנה שהיא קטנה וכו'. רב נחמן אמר, כל זמן שאורו של גדול קיים, אין אורו של קטן מתפרסם. שקע אורו של גדול, מתפרסם אורו של קטן. כך כל זמן שאורו של עשו קיים, אין אורו של יעקב מתפרסם, שקע אורו של עשו, מתפרסם אורו של יעקב, הדא הוא דכתיב (ישעיהו ס, א-ב) 'קומי אורי כי בא אורך, כי הנה החשך יכסה ארץ' וגו'. סא. לשון הפסוק, 'ויצע אלקים את שני הקמרות הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור

גד. לשון הפסוק, 'הוי הפעמיקים מה' לסתר עצה ויהיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי ראנו ומי יודענו'. נה. פשט הפסוק הוא, שהרשעים חושבים כאילו מעשיהם נעשים במקום חושך, וח"ו אין מי שיראה אותם. אך נראה שרבינו מפרש הפסוק, שמעשה הרשעים נחשבים כמעשה חושך מחמת רשעותם. גו. לשון הפסוק, 'ירגלי חסדי יושמו ורשעים בחשך ידמו פי לא בכת יגבר איש'. גז. לשון הגמרא, ואמר רבי אלעזר, אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא, שנאמר 'וירא אלקים את האור כי טוב', ואין טוב אלא צדיק, שנאמר 'אמרו צדיק כי טוב' כו'. רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים, שנאמר 'וצדיק יסוד עולם'. נח. בדברי רבינו מתורצים שתי קושיותיו בדברי המדרש - מדוע דיבר עמו בצניעה, ומדוע הוצרך המדרש להביא המשל. שהטעם שדיבר בצניעה, לרמוז שאינו רואה מעשי הרשעים, כי בלילה נסתרים מעשיהם. אולם עדיין קשה למה עשה כך, הלא יודע

רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַלוֹת לַיַּעֲקֹב
כָּל הַגָּלוּת הָעֲתִידוֹת לְבֹא עַל
יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַנַּסִּים שְׂיַעֲשֶׂה לָהֶם.
וְרוֹצֶה לְהוֹדִיעוֹ, שְׁסוּף שְׁלִימֵת עֲשׂו
לְהַתְמַעֵט וּלְהִיּוֹת חֹשֶׁךְ, וְאִזּוּ יִתְגַּלֶּה
כְּבוֹדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְלִכֵּן דִּבֵּר עִמּוֹ
בְּצִנְעָה וּבְלֵילָה.

שְׂאוּרוֹ שֶׁל עֲשׂו קָיָם, אֵין אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב
מִתְפָּרֵם. שְׁקַע אוֹרוֹ שֶׁל עֲשׂו, מִתְפָּרֵם
אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הִדָּא הוּא דְכֹתִיב (ישעיהו
ס, א-ב) 'קוֹמִי אוֹרִי' וְכו'. 'כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ
יִכְסֶה אֶרֶץ' וְכו'.

וְקָאָמַר הַמְדַּרְשׁ, לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב
בְּצִנְעָא, לְפִי שְׁעֵתָה הִיא

ד

מְדַרְשׁ (ב"ר סח, יב) עַל פֶּסוּק (בראשית כח, יב) 'וַיַּחֲלֶם וַהֲנֶה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה'.

זֶרַע שְׂמִינִי הַמְבָאָר

וְעַל כֵּן קָאָמַר הַמְדַּרְשׁ, שְׁבִיקֵשׁ הַקִּבְ"ה
לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּצִנְעָא, לְפִי שְׁעֵתָה הִיא
רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַלוֹת לַיַּעֲקֹב
בַּחֲלוּם, אֵת כָּל הַגָּלוּת הָעֲתִידוֹת לְבֹא עַל
יִשְׂרָאֵל - שִׁיחִיו מְשׁוּעֲבָדִים תַּחַת עֲשׂו, וְכָל
הַנַּסִּים שְׂיַעֲשֶׂה לָהֶם לְבַסּוֹף כְּשִׁיגָלוּ מִמֶּנּוּ,
כְּתוּב בַּמְדַּרְשׁ (ב"ר סח, יד)^{טו}, וְרוֹצֶה לְהוֹדִיעוֹ
- לַיַּעֲקֹב עֲכָשִׁי כִּשְׁהוּא בּוֹרָה מַעֲשׂו, שְׁסוּף
שְׁלִימֵת עֲשׂו עַל יִשְׂרָאֵל לְהַתְמַעֵט וּלְהִיּוֹת
חֹשֶׁךְ - שְׂאוּרוֹ שֶׁל עֲשׂו הַגְּדוֹל יִתְבַּטֵּל, וְאִזּוּ
יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב - שְׁהוּא הָאוֹר
הַקָּטָן הַנִּיכָר בַּחוּשׁ, וְלִכֵּן דִּבֵּר עִמּוֹ בְּצִנְעָה
וּבְלֵילָה, כְּדִי לְרַמֵּז לוֹ שְׁכְּשִׁיבוּאוּ הַלֵּילָה
וְהַחוּשׁ לַעֲשׂו, אִזּוּ יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

ד

שְׂאוּרוֹ שֶׁל עֲשׂו קָיָם - כְּכַתוּב (בראשית כו,
טו) 'עֲשׂו בָנָה הַגְּדוֹל', וְהוּא מוֹנֶה לַחֲמָה
שְׁהִיא גְדוֹלָה^{טו}, וְכוּחוֹ נִיכָר בַּגְּלוּת שְׁבַעֲוֹלָם
הַזֶּה, אֵין אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מִתְפָּרֵם - שְׁהוּא
הַקָּטָן, כְּכַתוּב (סח) 'יעֲקֹב בָּנָה הַקָּטָן', וְהוּא
מוֹנֶה לִירַח שְׁהוּא קָטָן מִהַשֶּׁמֶשׁ. שְׁקַע אוֹרוֹ
שֶׁל עֲשׂו - כְּשִׁיגָלוּ יִשְׂרָאֵל מְשַׁעֲבָדִים
תַּחֲתָיו, מִתְפָּרֵם אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הִדָּא הוּא
דְּכֹתִיב (ישעיהו ס, א-ב)^{טו} 'קוֹמִי אוֹרִי' וְכו'. 'כִּי
הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ' וְכו', וְעַלֵּיךְ
יִזְרַח ה', שְׁעַל יְדֵי הַחוּשׁ מִתְפָּרֵם הָאוֹר
שֶׁל הַקָּטָן^{טו}. וְהִרִי מְבוֹאָר בַּפְּסוּקִים אֵלֶּה,
שְׁבוֹזֵמֶן שְׁהַחוּשׁ יִכְסֶה אֵת שְׂאֵר הָאוֹמִיִּם,
אִזּוּ יִזְרַח עַל יִשְׂרָאֵל אוֹרוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה.

דְּרָשׁוֹת וְדִמּוּזִים בַּחֲלוּמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב

כח, יב)^כ 'וַיַּחֲלֶם וַהֲנֶה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה',
שְׁהִרָאָה הַקִּבְ"ה לַיַּעֲקֹב בַּחֲלוּם זֶה אֵת בֵּית

חֲלוּם יַעֲקֹב רִמֵּז לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּלְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה
בַּמְדַּרְשׁ (ב"ר סח, יב)^כ עַל הַפֶּסוּק (בראשית

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

וְכוּמִיחָהוּ דִּי מַלְכִּיא אֵינּוֹן יָקִים אֱלוֹהֵי שְׁמִיא מַלְכָּא
דִּי לְעַלְמִין' וגו'] - סוּמָן לְאַרְבַּע מַלְכוּיּוֹת הָאֵלֶּה, יָקִים
הָאֱלוֹהִים שְׁבַשְׁמִים מַלְכוּת הַמִּיּוּחָדָת ל[ו].
א. לְשׁוֹן הַמְדַּרְשׁ, 'וְהִנֵּה סוּלָם', זֶה הַכֶּבֶשׂ. 'מוֹצֵב
אַרְצָה', זֶה מִזְבֵּחַ, 'מוֹצֵב אֲרָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי' (שְׁמוֹת כ,
כא). 'וְרָאשׁוּ מִגֵּיעַ הַשְּׁמִימָה', אֵלוּ הַקִּרְבֹּנוֹת שְׁרִיחַן
עוֹלָה לְשָׁמַיִם. 'וְהִנֵּה מַלְאָכִי אֱלֹהִים', אֵלוּ כְּהֵנִים
גְּדוֹלִים. 'עוֹלִין וְיורִידִין כּו', שְׁהֵם עוֹלִים וְיורִידִים
כְּכֶבֶשׂ. 'וְהִנֵּה ה' נָצַב עֲלֵיו', 'רִאִיתִי אֵת ה' נָצַב עַל

הַקָּטָן לְמִמְשָׁלָתָהּ הַלֵּילָה וְאֵת הַפּוֹכְכִים'. סב. עַל
פִּי תַחֲלִיל דְּבִרֵי הַמְדַּרְשׁ. סג. לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים
'קוֹמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וּכְבוֹד ה' עֲלֶיךָ יִזְרַח, כִּי הִנֵּה
הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ וְעָרְפֶּל לְאֻמִּים וְעַלֵּיךְ יִזְרַח ה'
וּכְבוֹדוֹ עֲלֶיךָ יִרְאֶה'. סד. עַל פִּי יִפָּה תּוֹאֵר
(שם). לְשׁוֹן הַמְדַּרְשׁ, 'וְהִנֵּה מַלְאָכִי
אֱלוֹהִים' (בראשית כח, יב) עוֹלִים שְׁנִים וְיורִידִים שְׁנִים,
אֵלוּ שְׁרֵי אֲרַבַּע מַלְכוּיּוֹת שְׁשִׁלְטָנוֹתָן גּוֹמְרֵת בֵּהֶן וְכו',
'וְהִנֵּה ה' נָצַב עֲלֵיו' (שם כח, יג) כְּתִיב (דְּנִיאל ב, מד)

מֵאֲמָרָם ז'ל
'וְהָיָה סֶלֶם' ז'ה
הַכֶּבֶשׂ, 'מִצֵּב
אֶרְצָה' ז'ה
הַמִּזְבֵּחַ וכו'

'וְהָיָה סֶלֶם' - ז'ה הַכֶּבֶשׂ, 'מִצֵּב אֶרְצָה' -
ז'ה הַמִּזְבֵּחַ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שמות כ, כא)
'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי', 'וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ
הַשְּׁמִימָה' - אֵלֹו הַקֶּרְבָּנוֹת וכו', 'וְהָיָה
מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים' וכו' - אֵלֹו הַכֹּהֲנִים וכו'.
רַבְּנֵינִי פִתְרִין לִיה בְּסִינִי, 'וְהָיָה סֶלֶם' -
ז'ה סִינִי, 'מִצֵּב אֶרְצָה' - 'וַיִּתִּיצְבוּ
בַתְּחִתִּית הָהָר' (שם יט, יז), 'וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ

הַשְּׁמִימָה' - 'וְהָהָר בְּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב
הַשְּׁמַיִם' וכו' (דברים ה, יא), עכ"ל. קִשָּׁה,
מָה עֲנִין אֵלֹו דְּבָרִים לְהִרְאוֹתָם לַעֲקֹב
בְּמָקוֹם הַזֶּה וּבְזֶמֶן הַזֶּה.
וַיֵּשׁ לְזֹמֶר, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (שם עה),
(ח) עַל פֶּסוּק (בראשית כח, א) 'וַיִּקְרָא
יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, שְׁבָרְכוּ בְרַפְת
הַגָּלוּת. וְקִשָּׁה, וְכִי הַגָּלוּת בְּרַכָּה הִיא.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

במעלות השלמות בקבלת התורה, מִצֵּב
אֶרְצָה' - אלו ישראל שהתייצבו בתחתית
ההר, כפי שנאמר (שם יט, יז) 'וַיֵּצֵא מִשָּׁה אֶת
הָעָם וַיִּתִּיצְבוּ בַתְּחִתִּית הָהָר', 'וְרָאשׁוּ שֶׁל
ההר מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה' - האש הבורעת בראש
ההר מגיעה עד השמים, כפי שנאמר (דברים
ד, יא) 'וְהָהָר בְּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשְּׁמַיִם' וכו',
עכ"ל. קִשָּׁה, מָה עֲנִין אֵלֹו הַדְּבָרִים
לְהִרְאוֹתָם לַעֲקֹב בְּמָקוֹם הַזֶּה וּבְזֶמֶן הַזֶּה.¹

התורה והקרבנות הצלה מן הגלות

וַיֵּשׁ לְזֹמֶר, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (שם עה),
(ח) עַל פֶּסוּק (בראשית כח, א) 'וַיִּקְרָא יִצְחָק
אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, שְׁבָרְכוּ בְרַפְת
הַגָּלוּת. וְקִשָּׁה, וְכִי הַגָּלוּת בְּרַכָּה הִיא, וּמָה
עֲנִין בְּרַכָּה שִׁיךְ בִּזְה.

המקדש העתיד לעמוד במקום ההוא, וכך
דרשו חז"ל, 'וְהָיָה סֶלֶם' - ז'ה הַכֶּבֶשׂ שֶׁהִיָּה
משמש כסולם לעלות בו אל המזבח, 'מִצֵּב
אֶרְצָה' - ז'ה הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִיָּה מחובר לארץ,
הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שמות כ, כא)² 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה
תַעֲשֶׂה לִּי' - שֶׁהִיָּה המזבח מחובר לאדמה,³
'וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה' - אֵלֹו הַקֶּרְבָּנוֹת
הקריבים על גבי המזבח וריח ניחות שלהם
עולה לשמים⁴ וכו', 'וְהָיָה מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים'
וכו' - אֵלֹו הַכֹּהֲנִים הנקראים מלאכים,⁵
'עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּו' - שֶׁהִם עוֹלִים וְיוֹרְדִים
בכבש של המזבח, וכו'.⁶

רַבְּנֵינִי פִתְרִין לִיה - את החלום, בְּמַעֲמַד
הר סיני⁷, 'וְהָיָה סֶלֶם' - ז'ה הר סיני⁸,
המשמש כסולם שבאמצעותו התעלו ישראל

צִיּוֹנִים וּמִקְדָּוֹת

(שם). ז. והיה החלום הזה מבשר אותו שיזכו
בניו לעבוד את ה' בעבודת הקרבנות על גבי
המזבח. ח. והחלום מבשר לו שיזכו לקבלת
התורה במעמד הר סיני. ט. וכן 'סיני'
בגימטריא 'סלם'. י. ואף שויתיצבו מדבר
על בני ישראל ולא על הסולם הרומז להר סיני,
מכל מקום רמז בעלמא הוא (יפה תואר).
יא. ראה לעיל (דרוש ב) מה שביאר בזה רבינו בשם
הכלי יקר. יב. לשון המדרש, וכי מאחר
שברכו הקדוש ברוך הוא, אביו למה חזר וברכו,
שנאמר (בראשית כח, א) 'וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב
וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, אֵלֹו שְׂרָאָה יִצְחָק בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ
שֶׁעֵתִידִין בְּנוֹי לְהַגְלוּת לְבִין הָאוֹמוֹת, אִמֵּר לוֹ בָּא
וּבִרְכָּךְ בְּרֻכּוֹת שֶׁל גְּלוּיֹת שִׁיחֲזוֹר עֲלֶיךָ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וַיִּקְבֹּץ מִבֵּין הַגְּלוּיֹת וכו'.

המזבח' (עמוס ט, א). רבנן פתרינ ליה בסיני,
'ויחלום והנה סולם', זה סיני. 'מוצב ארצה'
'ויתיצבו בתחתית ההר' (שמות יט, יז). 'וראשו מגיע
השמימה', 'וההר בוער באש עד לב השמים' (דברים
ד, יא) וכו'. ב. לשון הפסוק, 'ויחלום והנה
סלם מִצֵּב אֶרְצָה וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה' וְהָיָה מִלֵּאכֵי
אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּו'. ג. לשון הפסוק,
'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְהָיָה מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים וְיֹרְדִים בּו' -
'שְׁלֵמִיד אֶת צִנְאָן וְאֶת בְּקָרְךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ'. ד. ועל
שם כן הוא קרוי כאן 'מוצב ארצה' שהוא מחובר
לארץ. ה. יפה תואר שם. ו. שנאמר
(מלאכי ב, ז) 'כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דִעַת וְתוֹרָה
וְיִבְקָשׁוּ מִפִּיהָ כִּי מִלֶּאֱךָ ה' צִבְאוֹת הוּא'. (יש
נוסחאות במדרש 'אלו כהנים גדולים', וראה ביפה תואר

וּבְיָדָי שִׁיעָקֵב כָּכָל הַדֶּרֶךְ הָיָה
מִהֲרֵהָ לָבוֹ עַל בְּרָכָה זוֹ
שֶׁבָּרְכוּ אָבִיו, וְהָיָה מִצְטָעֵר עַל הַדָּבָר
הַזֶּה. לָכֵן בִּשְׁרֹו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְהִרְאָהוּ בַּחֲלוּם שְׁנֵי דְבָרִים אֲשֶׁר אִם
יַעֲסֻקוּ בָּהֶם יִהְיוּ נִצּוּלִין מִן הַגְּלוּת, עַל
דֶּרֶךְ שְׁאִין מֵרָאִין לוֹ לְאָדָם אֱלֹא
מִהֲרֵהוּרִי לָבוֹ (ברכות נה, ב).

וַעֲזָר אִיתָא בְּמִדְרַשׁ שָׁם (סח, יג), רַבִּי
יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי פֶּתֶר קִרְיָא בְּגָלוּת,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבָאָר

בגלות כְּדִי שִׁעָל יִרְדּוּ בְּנֵי לְגִינְהִם.

וּבְיָדָי שִׁיעָקֵב כָּכָל הַדֶּרֶךְ שהלך לחרון
הָיָה מִהֲרֵהָ לָבוֹ עַל בְּרָכָה זוֹ שֶׁבָּרְכוּ אָבִיו
וְהָיָה בִּרְכַת הַגְּלוּת, וְהָיָה מִצְטָעֵר עַל הַדָּבָר
הַזֶּה, שִׁיִּצְטָרְכוּ בְּנֵי לָלֶכֶת בַּגְּלוּת, לָכֵן בִּשְׁרֹו
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִרְאָהוּ בַּחֲלוּם שְׁנֵי
דְבָרִים - תּוֹרָה וּקְרִבּוּת, אֲשֶׁר אִם יַעֲסֻקוּ בָּהֶם
יִהְיוּ נִצּוּלִין מִן הַגְּלוּת, עַל דֶּרֶךְ שְׁאִין מֵרָאִין לוֹ לְאָדָם בַּחֲלוּמוֹ
(ברכות נה, ב) ¹⁰ שְׁאִין מֵרָאִין לוֹ לְאָדָם בַּחֲלוּמוֹ
אֱלֹא מִהֲרֵהוּרִי לָבוֹ שֶׁהִרְהַר בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם ¹¹.

חלום יעקב רמז גלות וגאולה

וַעֲזָר אִיתָא בְּמִדְרַשׁ שָׁם (סח, יג), רַבִּי
יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי פֶּתֶר קִרְיָא בְּגָלוּת, חֲלוּם יַעֲקֹב

צִיּוֹנִים וּמִקְדוֹת

משמע שְׁרֹוּאָה הָאָדָם בַּחֲלוּמוֹ בַּלֵּילָה, מַעֲנִין מַה
שֶׁמֶהִרְהַר בְּיוֹם, וְאִין חֲלוּמוֹת אֵלּוּ אֵלּא דְבָרִים בְּטָלִים
וְאִין בָּהֶם מִשְׁ. אֲמָנָם מִדְּבָרִי רַבְּנֵי נִרְאָה שְׁדָּבְרִי
הַגְּמָרָא נִמְאָרוּ בַּחֲלוּמוֹת אֲמִיתִיִּים, וְהִינֵינוּ שֶׁנֶּם חֲלוּם
שְׁמָרַיִם לָאָדָם מִן הַשְּׁמַיִם, הוּא מֵאוֹתוֹ עֵינִן שֶׁהִרְהַר
כּוֹ בְּיוֹם, שִׁמְחַת שֶׁמֶהִרְהַר בְּיוֹם בִּאִזְיָה עֵינִן, מֵרָאִים
לוֹ מִן הַשְּׁמַיִם דְּבָרִים שֶׁיִּיכִים לָאוֹתוֹ עֵינִן, וְכִיּוֹן
שֶׁהִרְהַר יַעֲקֹב בְּיוֹם מַעֲנִין גְּלוּת בְּנִי, לִפְיֶכֶךְ הִרְאוּ לוֹ
הַעֲצָה לָכֵן עַל יְדֵי תּוֹרָה וּקְרִבּוּת. נִרְאָה בִּשְׁוֹ"ת דְּבָרִי
מִלְּכִיָּאל (חֶלֶק ב' סִימָן עב). וְעִינִן זוֹהַר (פֶּרֶשׁת וַיִּשָּׁב קֶפֶן,
א) דֹּאכֵן מִשְׁמַע דֹּאף הַחֲלוּמוֹת הָאֲמִיתִיִּים הֵם גַּם כֵּן
מִהֲרֵהוּרִי לְבֹר, וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַשֵּׁינִים אִין מֵרָאִין
לָאָדָם אֵלּא מִהֲרֵהוּרִי וְכֹר, מִשְׁמַע שְׁמָרַיִם לוֹ מִן
הַשְּׁמַיִם]. ¹² מִזֵּה רִאָה שֶׁם בְּמִדְרַשׁ שְׁדָּרְשׁוּ אֵת
הַפְּסוּקִים כֹּאן שֶׁבַחֲלוּם יַעֲקֹב, לְעֵינִן גְּלוּת כִּבֵּל

אֲכָל אִיתָא בְּמִדְרַשׁ (שם מד, כא),
שֶׁבְּמִרְאָה בֵּין הַבְּתָרִים הִרְאָה לוֹ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם גִּינְהִם, וְשֶׁעָבֹד
מִלְּכִיּוֹת וּמִתֵּן תּוֹרָה וּקְרִבּוּת. וְאָמַר לוֹ כָּל
זְמַן שֶׁבְּנִיָּה יִהְיוּ עֲסוּקִים בְּשִׁתִּים. וְאַחֲרֵי כֵן
שָׁאֵל לוֹ, בְּמָה אֵתָה רּוֹצֵה שִׁירְדוּ בְּנִיָּה,
בְּגִינְהִם אוֹ מִלְּכִיּוֹת, וּבִרְר לוֹ הַמִּלְכִּיּוֹת.
וּמִשּׁוֹם הָכִי יִצְדָק שְׁפִיר לִזְמַר בְּרִפְת
גְּלוּת, כְּדִי שִׁעָל יִרְדּוּ בְּנֵי לְגִינְהִם.

אֲכָל אִיתָא בְּמִדְרַשׁ (שם מד, כא) ¹³
שֶׁבְּמִרְאָה בֵּין הַבְּתָרִים הִרְאָה לוֹ הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, גִּינְהִם וְשֶׁעָבֹד
מִלְּכִיּוֹת וּמִתֵּן תּוֹרָה וּקְרִבּוּת. וְאָמַר לוֹ כָּל
זְמַן שֶׁבְּנִיָּה יִהְיוּ עֲסוּקִים בְּשִׁתִּים - תּוֹרָה
וּקְרִבּוּת, וְהִיוּ נִצּוּלִין מִשִּׁתִּים - מִגִּינְהִם
וְשֶׁעָבֹד מִלְּכִיּוֹת. וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאֵל לוֹ הַקְב"ה
לְאַבְרָהָם, בְּמָה אֵתָה רּוֹצֵה שִׁירְדוּ בְּנִיָּה
לְהִשְׁתַּעֲבֹד, כֹּאשֶׁר יִתְבַּטְּלוּ מִן הַתּוֹרָה
וְהַקְרִבּוּת, בְּגִינְהִם אוֹ מִלְּכִיּוֹת, וּבִרְר לוֹ -
אַבְרָהָם אֵת הַמִּלְכִּיּוֹת שִׁשְׁתַּעֲבָדוּ בָּהֶם בְּנֵי.
וּמִשּׁוֹם הָכִי, יִצְדָק שְׁפִיר לִזְמַר שֶׁבִירֵךְ יִצְחָק
אוֹתוֹ בְּבִרְפַת הַגְּלוּת, כִּי בִּרְכָה הִיא שִׁיכֹו

יג. לשון המדרש, 'והנה תנור עשן ולפיד' (בראשית
טו, יז), שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר ארבעה
דברים הראה לו, גינהם ומלכיות ומתן תורה ובית
המקדש. אמר לו כל זמן שבניך עסוקים בשתיים הם
ניצולים משתים, פירשו משתים הם נידונין בשתים.
אמר לו במה אתה רוצה שירדו בניך, בגינהם או
במלכיות. ר' חנינא בר פפא אמר אברהם ברר לו את
המלכיות, רבי יודן ר' אידי ר' חמא בר חנינא אמרו
אברהם ברר גינהם והקב"ה ברר לו את המלכיות
וכו'. יד. לשון הגמרא, אמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן, אין מראין לו לאדם אלא
מהרהורי לב, שנאמר (דניאל ב, כט) 'אנת מלכא
רעיונך על משכבך סלקו'. ואיבעית אימא מהכא (שם
שם, ל) 'ורעיוני לבכך תנדע'. ¹⁴ מו. בגמרא אמרו
'אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לב', ובפשטות

שְׁחֵלֹם הָיָה רֹמְזוֹ עַל חֲלוּמוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע (דניאל ב, לא-לג), לומר שֶׁאַחַר הַגָּלוּת הוּא יִגְאָלֵם וְיִשְׁיֵבם עַל אֲדָמָתָם.

וְהִרְאָה לוֹ גָּלוּת שֶׁל בָּבֶל, פְּדֻאֲמֵרִינָן בְּגֻמְרָא (פסחים פז, ב), לָמָּה הִגְלָן לְבָבֶל, מִפְּנֵי שֶׁעֲמָקָה בִּשְׂאוּל, לָרְמֹז לוֹ שֶׁהַגָּלוּת הוּא בְּמָקוֹם הַגִּיהֵנוֹם.

וְעוֹד אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (שם סח, יב) עַל פֶּסוּק 'וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים' וְכו', רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם הִרְאָה לוֹ, 'עוֹלָם' אֵין פְּחוּת מִשְׁנֵים וְכו'. וְקָשָׁה, מֵאִי נִפְקָא מִינָּה בְּמָה שֶׁהִרְאָה לוֹ עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם. וּלְפִי עֲנִינוּ אֹתִי שְׁפִיר, שִׁיעָקֵב הָיָה מִהֲרַהֵר בְּלִבּוֹ נְמוֹ עַל הַבְּכוּרָה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

רֹמֶז עַל גְּלוּת יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם¹, שְׁחֵלֹם הָיָה שְׁחֵלֶם יַעֲקֹב עַל הַגְּלוּת רֹמְזוֹ עַל חֲלוּמוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע (דניאל ב, לא-לג), שְׂרָאָה בְּחֲלוּמוֹ צֶלֶם הָרֹמֶז לֵארוּבַע מַלְכוּיּוֹת², וּלְפִיכֵךְ נִרְאָה הַגְּלוּת בְּחֵלֹם יַעֲקֹב, לֹא־מֵרָא שֶׁאַחַר הַגָּלוּת הוּא יִגְאָלֵם וְיִשְׁיֵבם עַל אֲדָמָתָם³.

וְהִרְאָה לוֹ הַקַּב"ה לַיעֲקֹב גָּלוּת שֶׁל בָּבֶל דּוּקָא וְלֹא שֶׂאֵר גְּלוּיּוֹת, פְּדֻאֲמֵרִינָן בְּגֻמְרָא (פסחים פז, ב) לָמָּה הִגְלָן לְבָבֶל, מִפְּנֵי שֶׁעֲמָקָה הִיא בִּשְׂאוּל⁴, וְלִכְךָ בְּדוּקָא הִרְאָה לוֹ הַקַּב"ה גְּלוּת בָּבֶל, מִשּׁוֹם שֶׁרָצָה לָרְמֹז לוֹ לַיעֲקֹב אֶת עֲנִין הַטּוֹבָה שֶׁבְּגְלוּת, שֶׁהַגָּלוּת הוּא לִישְׂרָאֵל בְּמָקוֹם הַגִּיהֵנוֹם, כִּי אֲבֵרָהֶם בִּירֵר לוֹ אֶת הַגְּלוּיּוֹת בְּמָקוֹם גִּיהֵנוֹם.

רֹמֶז בְּחֵלֹם עַל קִיּוֹם הַבְּכוּרָה בִּידוֹ

וְעוֹד אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (שם סח, יב) עַל

הַפֶּסוּק 'וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלָם וְיִוְרְדִים בּוֹ' וְכו', רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם הִרְאָה לוֹ - הַסּוּלָם שֶׁהִרְאָה הַקַּב"ה לַיעֲקֹב, רַחֲבֹה הִיָּה כְּמִידַת כָּל הָעוֹלָם וְעוֹד שְׁלִישׁ, שֶׁהִרְאָה נֶאֱמַר 'מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלָם' בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְאֵין לִשׁוֹן רַבִּים פְּחוּת מִשְׁנֵים, וְכֵן נֶאֱמַר 'וְיִוְרְדִים' בְּלִשׁוֹן רַבִּים, נִמְצָא שְׁנֵי מִלְּאֲכִים הָיוּ עוֹלָם וּשְׁנֵי מִלְּאֲכִים יוֹרְדִים בּוֹ בְּכַת אַחַת, וְכָל מֵלֶאךְ רַחֲבֹה כְּשִׁישׁ עוֹלָם⁵, וְאַרְבַּעַת מִלְּאֲכִים יָחַד הֵם כְּשִׁיעוֹר עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם וְכו'. וְקָשָׁה, מֵאִי נִפְקָא מִינָּה - אִיזָה חִידוּשׁ הוֹדִיעַ הַקַּב"ה לַיעֲקֹב בְּמָה שֶׁהִרְאָה לוֹ עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם.

וּלְפִי עֲנִינוּ - מַה נִּשְׁתַּבַּח לַעֲלִיל בּוּזָה הָעֲנִין אֹתִי שְׁפִיר, שִׁיעָקֵב הָיָה מִהֲרַהֵר בְּלִבּוֹ נְמוֹ עַל הַבְּכוּרָה שֶׁלָּקַח מִעֲשׂוֹ אֶם תִּתְקַנֵּם בִּידוֹ

צִיּוֹנִים וּמִקְזָרוֹת

שְׁעִמְקָה כְּשֶׂאוּל, שְׂנֵאֲמַר (הוֹשֵׁעַ יג, יד) 'מִיד שְׂאוּל אֶפְדֵם מִמוֹת אֲגָלָם'. כֹּא. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ פִּירֵשׁ רַש"י (פסחים פז, ב ד"ה שְׁעִמְקָה), שְׂמִתוֹן שְׁעִמְקָה הִיא כְּשֶׂאוּל יִמְהַר הַקַּב"ה לְגַאֲלָנוּ מִשָּׁם. כֹּב. לִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, ר' בְּרַכְיָה אָמַר עוֹלָם וּשְׁלִישׁ עוֹלָם הִרְאָה לוֹ. 'עוֹלָם' אֵין פְּחוּת מִשְׁנֵים, 'וְיִוְרְדִים' שְׁנֵים. וּמִנֵּין שֶׁהִמְלֵאךְ שְׁלִישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׂנֵאֲמַר (דניאל י, ו) 'וְגוֹיּוֹת כְּתֻרְשִׁישׁ וּפְנִיּוֹ כְּמִרְאָה בְּרַק וְעִינֵיו כְּלִפְיֵי אֵשׁ וְזִרְעוֹתָיו וּמִרְגָּלוֹתָיו כְּעֵין נְחוֹשֶׁת קָלִיל'. כֹּג. שְׂכֵן כְּתוּב (דניאל י, ו) שֶׁהִמְלֵאךְ גִּדְּלוֹ כְּמוֹ יָם תְּרֻשִׁישׁ, וּמִסּוֹרֹת בִּידָנוּ שְׁשִׁיעוֹר יָם תְּרֻשִׁישׁ רַחֲבֹה אֶלְפִים כְּשִׁיעוֹר שְׁלִישׁ עוֹלָם (חולין צא, ב).

וְחֲלוּמוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר. יז. כִּי מַעֲשֵׂי אֲבוֹת סִימָן לְבָנִים, וְכֵשֶׁם שְׂכָאן הִיָּה ה' נֹצֵב עֲלֵיו לְשִׁמְרוֹ כֵּךְ עֲתִיד לַעֲמֹד לִימִינָם גַּם בְּגְלוּת (יִפֶּה תוֹאֵר). יח. וְצֶלֶם זֶה גֵרֵם רְעוּת לִישְׂרָאֵל, כִּי בְּסִיבַת הַחֲלוּם הָקִים נְבוּכַדְנֶצַּר צֶלֶם זָהָב שִׁיחֵיו הִכַל מִשְׁתַּחֲוִיִּים לוֹ וְהַתְּגַלְגָּלָה רְעָה עַל יִשְׂרָאֵל (רֵאָה יִפֶּה תוֹאֵר), וְעוֹד רְעָה הִיתָה בְּחֵלֹם הַצֶּלֶם כִּי נִשְׁכַּח הַחֲלוּם מֵעַם נְבוּכַדְנֶצַּר וּבִקֵּשׁ לְגִזּוֹר מִיתָה עַל דְּנִיָּאל וְחִבְרִיו (נֹזֵר הַקִּדֻּשׁ עַל הַמִּדְרָשׁ). יט. כִּי גַם בְּחֵלֹם זֶה הִיָּה ה' עֲמוֹ וְהַבְּטִיחוֹ לְהִשְׁכִּיבוֹ אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתָיו, וְכֵן יִהְיֶה גַם בְּגְלוּיּוֹת בְּנוֹי שִׁיחֵיו מוֹבְטָחִים לְשׁוּב לְאַרְצָם. כ. לִשׁוֹן הַגְּמָרָא, וְאִמְרוּ רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הִגְלָה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל אֶלָּא מִפְּנֵי

מֵאֲמָדָם ז"ל
'וְהָיָה מִלְּאֲכֵי
אֱלֹהִים',
עוֹלָם וּשְׁלִישׁ
עוֹלָם הִרְאָה
לוֹ וְכו'

שְׁלֵשִׁים, וְהַבְּכוֹר נֹמֵל פִּי שְׁנַיִם (דברים כא, יז), אִם בֶּן עוֹלָם וְשְׁלִישׁ עוֹלָם הָרְאָה לוֹ לְרִמּוֹ שְׁתַּתְּקִים בְּיָדוֹ הַבְּכוֹרָה.

שְׁלֵקָה מַעֲשֹׂה, אִם תִּתְּקִים בְּיָדוֹ אִם לֹא, וְאִין מְרַאֵין לוֹ לְאָדָם כַּנִּל, וְהַעוֹלָמוֹת הֵם שְׁנַיִם, וְכָל אֶחָד הֵם ג' נִמְצָא שָׁהֶם בֵּין הַכָּל שְׁשָׁה שְׁלֵשִׁים,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שְׁנֵיהֶם שְׁשָׁה שְׁלֵשִׁים, וְכִיּוֹן שֶׁהַבְּכוֹר נֹמֵל פִּי שְׁנַיִם^כ, הָרִי עוֹלָה לְחֻלְקוֹ אַרְבַּעַה שְׁלִישִׁים, אִם בֶּן אֶתִי שְׁפִיר מֵה שְׁעוֹלָם - ג' שְׁלִישִׁים וְשְׁלִישׁ עוֹלָם הָרְאָה לוֹ, לְרִמּוֹ לוֹ שְׁתַּתְּקִים בְּיָדוֹ הַבְּכוֹרָה וַיִּקְבֵּל לְחֻלְקוֹ כְּשִׁיעוֹר אַרְבַּעַה שְׁלִישִׁים.

אִם לֹא^כ, וְאִין מְרַאֵין לוֹ לְאָדָם בְּחֻלּוֹמוֹ אֵלֹא מֵהַרְהוּרִי לִיבּוֹ וּכְנִל^כ, וְהַעוֹלָמוֹת הֵם שְׁנַיִם, עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, וְכָל אֶחָד שֶׁלֶם מֵאוֹתָם הַעוֹלָמוֹת הֵם ג' שְׁלֵשִׁים, נִמְצָא שָׁהֶם - שְׁנֵי הַעוֹלָמוֹת בֵּין הַכָּל - כְּשִׁמְחָלְקִים אוֹתָם לְחֻלְקִים שׁוּיִם, יַעֲלוּ בֵּין

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

שֶׁהִיא מֵהַרְהַר בְּלִיבּוֹ בְּשַׁעוֹת הַיּוֹם. וְכִמּוֹ שֶׁהַתְּבֹאֵר לַעֲיֵל בְּסִמּוּךְ שִׁגְם זֶה נִרְמָז בְּדִבְרֵי חֲזוֹן^ל אֵין מְרַאֵין לוֹ לְאָדָם אֵלֹא מֵהַרְהוּרִי לִיבּוֹ. כֹּז. דְּבָרִים כֹּא, יז.

כֹּד. שֶׁהִיא מִחֻמַּת כֶּן בְּרַח יַעֲקֹב מַעֲשֹׂה, מִשּׁוֹם שְׁרַצָּה עָשׂוֹ לְנִקּוּם בּוֹ וְלַהּוֹרֵגוֹ, עַל שֶׁלֵּקַח מִמֶּנּוּ אֶת בְּכוֹרָתוֹ וְאֶת בְּרִכְתּוֹ, וְכִמְבּוּאֵר בְּפִסּוּקִים (בְּרֵאשִׁית כו, לו; שֵׁם, מא). כֹּח. שֶׁהִרְאוּ לוֹ בְּחֻלּוֹמוֹ תְּשׁוּבָה עַל מֵה

ביק שׂכר זׁכו לׁישׂוּעוֹת • הצטרפו לרביק שׂכר זׁכו לׁישׂוּעוֹת • הצטרפו לרביק שׂכר זׁכו

• שמכך יולכר בשעת הלימוד הקבוע ברביק לישׂוּעוֹת ולברכה! •

השתתפו עִמָּנוּ!

יחד נכניס למקומות נוספים
את אור תורת 'זרע שמשון'

**בתרומה קבועה
או חד פעמית**

הינכם שותפים
לכל הפצת תורת המהר
בכל העולם!

ספר 'זרע שמשון' בחמש כרכים

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקד הלאחד הוא תענוז